

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Varmuusosastojen merkitys ja tulevaisuus suomalaisessa van- keinhoidossa

Katro, Peter

Viitikka, Pekka

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Paikallisyksikkö

Varmuosastojen merkitys ja tulevaisuus suomalaisessa vankeinhoidossa

Katro, Peter
Viitikka, Pekka
Rikosseuraamusalan
koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2014

Katro, Peter ja Viitikka, Pekka

Opinnäytetyön nimi

Vuosi 2014 Sivumäärä 62

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varmuusosastojen merkitystä, tarpeellisuutta ja tulevaisuutta suomalaisessa vankeinhoidossa. Varmuusosastojen tarpeellisuutta pohdittiin jo 1990-luvun loppupuolella, mutta ensimmäinen varmuusosasto perustettiin Riihimäen vankilaan vasta vuonna 2007 elokuussa ja toinen Turun vankilaan joulukuussa 2007. Turun vankilassa toimiva varmuusosasto on ollut suljettuna aika ajoin ja vankimäärä varmuusosastoilla on ollut hyvin alhainen koko niiden olemassa olon ajan. Varmuusosastojen tarpeellisuutta vankeinhoidossa perusteltiin 1990-luvun loppupuolella sillä, että oli tarpeellista perustaa osastoja, joissa voitiin pitää tietyntyyppiset vangit erillään muusta vankipopulaatiosta.

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus varmuusosastojen tarpeellisuudesta. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla rikosseuraamusalalla työskenteleviä virkamiehiä, joista osa on ollut mukana työryhmissä, joissa on pohdittu varmuusosastojen tarpeellisuutta ennen niiden perustamista. Haastatteluja on tehty Riihimäen vankilassa, Rikosseuraamuslaitoksessa Helsingissä ja Turun vankilassa. Haastattelut suoritimme parityönä keväällä 2012 ja syksyllä 2012. Haastattelut nauhoitettiin yhtä lukuun ottamatta, koska yksi haastateltavista halusi antaa vastaukset kirjallisesti. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja ja kysymyksiä oli yhteensä 12. Haastattelut litteroitiin yksilötyönä ja niitä analysoitiin yhdessä käyttäen teemoittelua. Tutkimuskysymykset muodostivat neljä selkeää teemaa: varmuusosastojen tarpeellisuus, merkitys vankilarikollisuudelle, merkitys vankilaturvallisuudelle sekä tarpeellisuus tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu vankilaturvallisuuden käsitteestä. Vankilaturvallisuus käsitteenä voidaan jakaa kahteen osaan eli rakenteelliseen sekä toiminnalliseen turvallisuuteen. Olennaisena osana vankilaturvallisuuden toteutumiseksi on dynaaminen turvallisuus.

Tutkimuksessa selviää, että varmuusosastojen tarpeellisuus ei ole vähentynyt torjuttaessa vankila-aikaista rikollisuutta tai järjestäytyneitä rikollisuutta vankilassa. Varmuusosastot ovat yksi keino vankilarikollisuuden vähentämisessä sekä vankiloiden turvallisuuden ylläpitämisessä. Varmuusosastojen pieneen vankilukuun ovat vaikuttaneet sijoittelun toimimattomuus, viranomaisyhteistyön puute sekä se, että tutkintavankia ei voida sijoittaa varmuusosastolle. Varmuusosastoja koskevat kehittämisehdotukset liittyvät viranomaisyhteistyön parantamiseen ja vankeuslakimuutokseen.

Asiasanat: sijoittaminen, vankilarikollisuus, vankilaturvallisuus, varmuusosasto

Katro, Peter and Viitikka, Pekka

The significance and future of security units in Finnish imprisonment

Year	2014	Pages	62
------	------	-------	----

The purpose of the approved specimen of skill is to investigate the meaning, necessity and future of security units within the Finnish imprisonment management. The necessity of security units within the Finnish imprisonment management was being contemplated as early as at the end of 1990's, but the first security was established in Riihimäki prison as late as August 2007 and the second in Turku prison December 2007. The security unit within Turku prison has been closed time and again and the number of security unit prisoners, within the whole time span of their very existence, has not been too excessive. The necessity to uphold security units within the imprisonment management in the late 1990's was validated by the fact that it was essential to create units where it was possible to keep apart certain types of prisoners from the rest of the prison population.

This approved specimen of skill falls into a category which we might define as a proper of qualitative survey on the necessity of security units. The survey data has been acquired by interviewing civil servants working for the criminal sanctions agency, some of whom have participated in working teams which have pondered over the issue dealing with the necessity of the security units before them being established. The above mentioned surveys have been conducted in Riihimäki prison, in the criminal sanctions agency in Helsinki and in Turku prison respectively. We conducted the surveys with the help of pair work in spring 2012 and autumn 2012. The surveys were recorded but expect of one case in which one participant wished to elicit the answers in written form. The surveys were transformed from a vocal form into a written form using individual working methods and they were analysed together using a thematic framework. The survey questions fell on four distinctive themes: the necessity of security units, meaning for prison crime, meaning for prison security and future necessity.

The theoretical framework of the approved specimen of skill incorporates the concept of prison safety. Prison safety as a concept can be divided into two: structural and functional safety. A dynamic safety plays a leading part in carrying prison safety into effect. In addition, within the theoretical facet of the approved specimen of skill, selected items of law imprisonment and statues are being implemented.

Subsequently the survey brings to the open the fact that necessity of security units has not diminished in relation to the effort to curb prison related crime or organized crime in prison. The security units are but one means of diminishing prison crime and upholding safety in prisons. The lack of feasibility in allocation, the lack of co-operation between the authorities and the fact that a prisoner in custody pending trial cannot be provided with a security unit position are factors that have all contributed to the limited number of security unit prisoners. The suggestions to advance security units are linked with rectifying co-operation between authorities and modifying the law of imprisonment.

Thematic vocabulary: allocation, prison crime, prison safety, security unit

Sisällys

1	Varmuusosastojen historia	8
1.1	Hallituksen esitys varmuusosastoista vuonna 1998	8
1.2	Varmuusosastoa koskevat säännökset lakiin lisättynä vuonna 1999	9
1.3	Varmuusosastotyöryhmä vuonna 2006	10
1.3.1	Sijoittamisen syyt ja tavoitteet	10
1.3.2	Riihimäen vankilan C2-osaston rakenteellinen soveltuvuus	12
1.3.3	Tarvittavat tukipalvelut ja osaston vankien toiminnot	12
1.3.4	Varmuusosastotyöryhmän esitys	13
2	Vangin sijoittaminen vankilassa	13
2.1	Vangin sijoittaminen varmuusosastolle	14
2.2	Varmuusosastosijoituspäätökset aikavälillä elokuu 2007 - elokuu 2012	16
3	Varmuusosastot	19
3.1	Riihimäen vankilan varmuusosasto	21
3.2	Turun vankilan varmuusosasto	22
4	Vankilaturvallisuus	24
4.1	Rakenteellinen turvallisuus	26
4.2	Toiminnallinen turvallisuus	27
4.3	Dynaaminen turvallisuus	27
5	Tutkimusasetelma	27
5.1	Tutkimuskysymykset	28
5.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu	28
5.3	Aineiston analyysi	30
5.4	Tutkimuksen luotettavuus	31
5.5	Tutkimuksen eettisyys	32
5.6	Ammatillinen näkemys opinnäytetyössä	32
6	Tulokset	32
6.1	Varmuusosastojen tarpeellisuus vankeinhoidossa	33
6.2	Vaikutus vankilarikollisuuteen	35
6.2.1	Viranomaisyhteistyö	36
6.2.2	Sijoitukset	37
6.2.3	Riski- ja tarvearviot	39
6.2.4	Kuntouttava toiminta	40
6.3	Merkitys vankiyhteisölle ja vangille	42
6.4	Vaikutus henkilökunnan työturvallisuuteen	43
6.5	Riihimäen ja Turun vankilan varmuusosastojen rakenteelliset erot	44
6.6	Varmuusosastojen tulevaisuus	46
7	Johtopäätökset	47

8	Pohdinta.....	52
	Kuvat	57
	Kuviot	58
	Taulukot	59
	Liitteet	60

Johdanto

Opinnäytetyössämme tutkimme, että onko suomalaisessa vankeinhoidossa tarvetta varmuusosastojen kaltaisille osastoille. Suomessa on tällä hetkellä kaksi varmuusosastoa, jotka ovat Riihimäen vankilassa ja Turun vankilassa. Turun vankilan varmuusosasto on ollut suljettuna useampaan otteeseen ja on määräaikaaisesti tällä hetkellä käytössä toisena osastona. Turun vankilan osastoa ei ole lopetettu, vaan se on pois varmuusosastokäytöstä määrääjallisesti. Tähän on vaikuttanut maltillinen vankiluku varmuusosastoilla sekä henkilöstöresurssit. Maltillinen vankiluku sekä toisen osaston sulkeminen lisäsi kiinnostusta tehdä opinnäytetyö juuri tästä aiheesta. Opinnäytetyössä haetaankin vastauksia siihen, että onko suomalaisessa vankeinhoidossa tarvetta tämän kaltaisille suljetuille osastoille. Tällä hetkellä suomalainen vankeinhoito on painottumassa kohti avoimempaa täytäntöönpanoa ja on tullut uusia seuraamusmuotoja vankiloiden tilalle, esimerkiksi valvontarangaistus, joka on täysin vastakohtainen varmuusosastoille.

Varmuusosastojen tarpeellisuutta suomalaisessa vankeinhoidossa alettiin pohtia jo 1990-luvun loppupuolella ja sitä perusteltiin silloin vankirakenteen muutoksella. Hallituksen esityksessä vuonna 1998 perusteltiin varmuusosastojen tarvetta vankirakenteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi ja sillä, että vankeja tuli voida pitää erillään muista vangeista tarvittaessa pidempiä aikoja. (Mohell&Pajuoja 2006: 75.) Tällaisia vankeja olivat ne, jotka jatkoivat rikollista toimintaa vankilasta käsin tai muutoin vakavasti vaaransivat laitosturvallisuutta. Erillään pitäminen merkitsi vankien erillään pitämistä muista, kuin osastolle sijoitetuista vangeista, sekä vangin vankilan ulkopuolisten yhteyksien tarkkaa valvontaa (Mohell&Pajuoja 2006: 75.) Ensimmäinen varmuusosasto Suomeen perustettiin vasta 1.8.2007 Riihimäen vankilaan ja toinen Turun vankilaan 10.12.2007. Kesti siis useita vuosia, ennen kuin osastoja Suomeen perustettiin, vaikka niiden tarpeellisuutta pohdittiin jo 1990-luvulla. Opinnäytetyössä tuodaan esille varmuusosastojen historiallinen kaari 1990-luvulta aina niiden perustamisiin 2007-luvulla. Lisäksi aiheen kiinnostavuuttamme lisäsi se, että varmuusosastoista ei ole tehty vielä yhtään opinnäytetyötä. Lisäksi molemmat opinnäytetyön tekijät ovat töissä rikosseuraamusalalla ja Turun vankilassa, jossa toinen Suomen varmuusosastoista sijaitsee.

Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössämme ovat 1) varmuusosastojen tarpeellisuus 2) varmuusosastojen vaikutus vankilarikollisuuteen 3) varmuusosastojen merkitys vankilaturvallisuudelle ja 4) varmuusosastojen tarpeellisuus tulevaisuudessa. Näihin kysymyksiin olemme hakeneet vastauksia haastattelemalla 12 henkilöä. Haastatelluista yksi on ollut mukana vuonna 1998 lakivaliokunnassa, joka pohti silloin varmuusosastojen tarpeellisuutta. Lisäksi 5 haastelusta on ollut mukana varmuusosastotyöryhmässä vuonna 2006, kun silloinen Rikosseuraamusvirasto (nykyisin Rikosseuraamuslaitos) asetti työryhmän pohtimaan varmuusosastojen perustamista Suomeen. Opinnäytetyössä ei tule ilmi haastatelluiden henkilöllisyyksiä, kun aineistoa käsitel-

lään. Vastajaat pysyvät anonyymeina. Lisäksi opinnäytetyössä käytimme kirjallisena materiaalina varmuusosastosijoituksia, eli millä perusteilla ja kuinka monta vankia on ollut sijoitettuna varmuusosastoille aikavälillä 2007- 2012. Nämä tiedot saimme Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallinnon arkistosta, jossa kävimme 28.8.2012. Tiedot ovat opinnäytetyössämme pelkistettyjä, koska niiden yksityiskohtainen tarkastelu voisi johtaa tietyissä tapauksissa varmuusosastolle sijoitetun vangin tunnistamiseen.

Opinnäytetyössämme teoreettisena viitekehystenä on käytetty vankilaturvallisuuden käsitettä, joka on jaettu rakenteelliseen ja toiminnalliseen turvallisuuteen. Vankilaturvallisuuden toteutumisen olennaisena osana on dynaaminen turvallisuus.

Opinnäytetyömme rakentuu selkeästi kahteen eri osaan. Se sisältää historiallista kuvausta varmuusosastojen tarpeellisuuspohdinnasta 1990-luvun loppupuolelta aina ensimmäisen varmuusosaston perustamiseen Suomessa. Historiallisessa osuudessa tutkitaan tausta-ajattelua varmuusosastojen merkityksestä ja niitä näkökulmia, jotka johtivat osastojen perustamiseen. Toisessa osassa opinnäytetyössämme tutkimme tilannetta nykypäivän ja tulevaisuuden kannalta, eli onko tämän kaltaisille osastoille tarvetta vankeinhoidossa?

1 Varmuusosastojen historia

Varmuusosastojen tarpeellisuutta perusteltiin ensimmäisen kerran hallituksen esityksessä vuonna 1998. Lakiin varmuusosastoja koskevat säännökset kirjattiin vuonna 1999. Seuraavan kerran varmuusosastojen tarpeellisuutta suomalaisessa vankeinhoidossa pohdittiin vuonna 2006, jolloin Rikosseuraamusvirasto asetti työryhmän pohtimaan varmuusosastojen tarpeellisuutta. Ensimmäinen varmuusosasto perustettiin Riihimäen vankilaan 1.8.2007 ja toinen varmuusosasto uuteen Turun vankilaan 10.12.2007.

1.1 Hallituksen esitys varmuusosastoista vuonna 1998

Hallituksen esityksessä (HE 10/1998 vp) varmuusosastojen tarpeellisuutta perusteltiin vankirakenteen muutoksella ja sillä, että vankeinhoidossa tarvittiin osastoja, joissa vankeja voitiin pitää erillään muusta vankipopulaatiosta pitempiä aikoja. Rikollista toimintaa jatkavat vangit tai vakavasti vankiloiden turvallisuutta vaarantavat vangit olivat vankeja, joita tuli voida pitää erillään muista vangeista. Hallituksen esityksen perusteluissa esitettiin myös, ettei varmuusosastolle sijoitetun vangin erillään pitäminen tarvinnut olla ympärivuorokautista, kuin mitä se RTL:n (laki rangaistusten täytäntöönpanosta) perusteella olisi ollut mahdollista. (Möhell & Pajuoja 2006: 75.) Esityksen mukaan vangit voisivat olla pienemmissä ryhmissä, tehdä työtä, sekä viettää vapaa-aikaa muiden osastojen vankien kanssa. Erillään pitämällä pyrittiin pitämään vanki erillään laitoksen muista vangeista ja vangin ulkopuolisia yhteyksiä voi-

taisiin valvoa erityisen tarkasti. (Mohell&Pajuoja 2006: 75) Lakivaliokuntaan lähetetyssä hallituksen esityksessä mainitaan, että varmuusosastoja oli tarkoitus perustaa ensisijaisesti suurimpiin keskusvankiloihin, mutta perustamiskustannusten arviointi oli kuitenkin mahdotonta. (Lakivaliokunnan mietintö 1998.) Kymmenpaikkaisen osaston perustamiskustannukseksi esityksessä arvioitiin n.15 miljoonaa markkaa, mutta rahoituksesta ja perustamiskustannuksista ei ollut kuitenkaan tarkkoja suunnitelmia. Lakivaliokunnan mukaan varmuusosastojen perustaminen oli kuitenkin välttämätöntä ja ilman rahoitusta osastoja ei todennäköisesti perusteta. (Lakivaliokunnan mietintö 1998.)

1.2 Varmuusosastoa koskevat säännökset lakiin lisättynä vuonna 1999

Vuonna 1999 lakiin tuli varmuusosastoa koskevat säännökset. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (RTL) mukaan varmuusosasto oli muusta laitoksesta eristetty osasto ja se perustettaisiin turvallisuusyistä. Osasto pystyttäisiin perustamaan Rikosseuraamusviraston päätöksellä. (Mohell&Pajuoja 2006: 75.) Kyseisen säännöksen lisääminen lakiin perustui oikeusasiamiehen päätökseen, jossa otettiin kantaa Turun keskusvankilan pohjoisselliosastoon. Päätöksessään oikeusasiamies totesi, että erillään pitämistä koskevaa lain säännöstä ei saa kiertää siten, että osaston toiminnot olisivat niin vähäisiä, että vangit olisivat todellisuudessa täysin eristettyjä. (Mohell&Pajuoja 2006: 75.) Oikeusasiamies korosti päätöksessään, ettei vangin suljetulle osastolle määrääminen saanut olla lisärangaistus. Perusteena voisi ainoastaan olla vangin rangaistuslaitoksessa pitämisen varmistaminen tai vankilan laitosjärjestyksen turvaaminen. (Mohell&Pajuoja 2006: 75.)

Vuonna 1999 annetun lain perusteella vanki voitiin sijoittaa varmuusosastolle, jos 1) vangin voitiin perustellusti syyllistyvän huumausaineiden, muiden päihdyttävien aineiden levittämiseen taikka osallistuvan muuten tällaiseen toimintaan tai vanki syyllistyy muuhun vakavaan rikolliseen toimintaan 2) vakavasti vaarantaa laitosturvallisuutta 3) on karkaamisaltis taikka karannut 4) tai yritetään vapauttaa. Lisäksi vanki voitiin sijoittaa varmuusosastolle vangin oman turvallisuuden vuoksi. Varmuusosastolle ei sijoiteta vankeja, jotka omasta pyynnöstä haluaisivat olla erillään muusta vankiyhteisöstä. Lisäksi säännöksen lisäämisellä lakiin haluttiin varautua entisen Jugoslavian alueelta mahdollisesti Suomeen rangaistusta kärsimään tulevien sotarikollisten sijoittamiseen niin, että turvallinen rangaistuksen täytäntöönpano oli mahdollinen. (Mohell&Pajuoja 2006: 75.)

Lakiin kirjattiin, että vanki voitiin sijoittaa varmuusosastolle Rikosseuraamusviraston päätöksellä. Ennen päätöstä vankilan johtajan tuli tehdä esitys vangin sijoittamisesta varmuusosastolle tai vankilan johtajaa tuli kuulla ennen sijoitusta. Sijoittamista varmuusosastolle ei saanut jatkaa kauemmin kuin mitä se oli välttämätöntä. Päätös sijoittamisesta tuli ottaa harkintaan väliajoin ja sijoittamisen pituus saisi olla enintään kolmen kuukauden mittainen. (Mo-

hell&Pajuoja 2006: 75-76.) Lisäksi lakiin kirjattiin vangin osallistumisvelvollisuuden täyttämisen ja hallussapito-oikeuksien rajoittaminen varmuusosastolla. Myös vangin tapaamisia koskevat rajoitukset, sekä kirje- ja puhelinyhteydenpitorajoitukset kirjattiin säännökseen. (Mohell&Pajuoja 2006: 76.)

1.3 Varmuusosastotyöryhmä vuonna 2006

Mahdollista varmuusosaston perustamista Riihimäen vankilaan alkoi selvittää työryhmä, jonka Rikosseuraamusvirasto asetti 12.4.2006. Silloin voimassa olleen rangaistusten täytäntöönpanolain 3 luvun 2b § perusteella oli mahdollista perustaa turvallisuussyistä vankilaan erityinen varmuusosasto. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 1.) Varmuusosastoa koskeva lainsäädäntö oli tullut voimaan vuonna 1999 ja vankiloihin ei toistaiseksi ollut perustettu varmuusosastoja. (Mohell&Pajuoja 2006: 79.) Vankeuslain uudistus 1.10.2006 ei muuttanut vuonna 1999 tehtyjä säännöksiä koskien varmuusosastoa. (Mohell&Pajuoja 2006: 79.)

Rikosseuraamusviraston asettaman työryhmän tehtävänä oli selvittää, että soveltuuko Riihimäen vankilan C2-osasto rakenteellisesti varmuusosastoksi. Lisäksi työryhmän tuli selvittää sijoitettavien vankien määrä ja henkilökunnan tarve osastolla. Työryhmän tavoitteena oli selvittää myös millaista koulutusta henkilökunta tarvitsee ja millainen päiväjärjestys osastolle voidaan laatia. Selvityksessä tuli ottaa myös huomioon se, että millaisia toimintoja osastolla voidaan järjestää ja millaisia tukipalveluja osastolla tarvitaan. Työryhmän tehtävänä oli myös arvioida muiden varmuusosastojen tarpeellisuutta tulevaisuudessa. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 1.)

Määräaika työryhmälle oli 30.9.2006, mutta määräaikaa jatkettiin 30.11.2006 asti.

1.3.1 Sijoittamisen syyt ja tavoitteet

Työryhmän selvityksen mukaan vankilat ovat osa luonnollista rikollisuusjärjestöjen toimintaympäristöä ja rikollisuusryhmiä johdetaan vankilasta. Lisäksi järjestäytyneiden rikollisuusryhmien jäsenet käyttävät monipuolisesti hyväkseen vankeusaikaa. Vankiloissa värvätään uusia jäseniä järjestöihin, sekä muodostetaan uusia rikollisverkostoja. Vankilassa valmistellaan ja tehdään rikoksia, sekä luodaan kansainvälisiä yhteyksiä ulkomaalaisten vankien kanssa. Jengiytyminen ja järjestäytyneet rikollisuus vaikuttavat vankiyhteisöön ja useassa vankilassa vankiyhteisö on näiden kontrollissa. Tämä on lisännyt pelkääjävankien määrää vankiloissa. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 2.)

Organisoitu ja vankilasta johdettu rikollisuus on niin kauan mahdollista, kun tuomitulla on yhteyksiä siviiliin vankeusrangaistuksen aikana. Yleisöpuhelinta, kirjeitä, poistumislupia ja

tapaamisia käytetään yhteydenpidon keinoina. Rikollisen toiminnan organisointi vankilasta on myös mahdollista vankilaan salakuljetettujen matkapuhelimien avulla, sekä kolmas osapuoli voi myös välittää vangin viestit vankilan ulkopuolelle. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 2.)

Vankilarikollisuutta ja vankilaturvallisuutta on pyritty rajoittamaan vankisijoitusmenetelmin. Rikollisjärjestöön kuuluneet vangit on sijoitettu vankilassa samalle osastolle erilleen muista vangeista. Juridisesti asiassa on ilmennyt ongelmia, koska tällöin osastosijoitus on muistuttanut laissa määriteltyä erillään pitämistä. Varmuosastosijoitukseen liittyvä vangin muutoksenhakuoikeus, sekä sijoituspäätösten harkinta kolmen kuukauden välein tukee varmuusosaston perustamista, koska näin ollen vangin oikeusturvakin paranee. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 2.)

Vangin ulkopuolisten yhteyksien tarkka valvonta varmuusosastolla antaa lisäarvoa vankilaturvallisuudelle. Osastolla tapahtuva tehokas valvonta ja osaston vangeille järjestettävä tavoitteellinen toiminta tukee myös varmuusosaston perustamista. Henkilökunnan läsnäolo osastolla tapahtuvissa toiminnoissa antaa perustan tehokkaalle valvonnalle, sekä parantaa vankituntemusta. Tehokas tarkastustoiminta ja erityistarkastukset ovat osaston normaalia toimintaa. Lisäksi osaston henkilökunnalla täytyy olla turvalliset työskentelyolosuhteet ja vangeilla, jotka on sijoitettu osastolle, niin mahdollisimman normaalit olosuhteet. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 3.)

Tilanteet, jotka vaarantavat vankilaturvallisuutta, ovat joko yksittäisiä spontaaneja tapahtumia tai sitten johonkin päämäärään tähtäviä, jonkun johtamia tapahtumia. Tilanteissa johtajat ja suunnittelijat ovat eri henkilöitä kuin toteuttajat. Tapahtumien johtajat tai suunnittelijat eivät jää kyseisistä tapahtumista kiinni, vaan tekijät jäävät. Suunnittelijat ja johtajat tulevat ilmi tiedustelutoiminnan kautta tai sitten ilmaisevat itsensä jollakin tapaa. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 3.)

Työryhmän näkemyksen mukaan varmuusosastolle sijoitettavat vangit tulee poimia ensisijaisesti järjestäytyneeseen rikolliseen toimintaan osallistuvista vangeista. Lisäksi vangit, jotka johtavat rikollista toimintaa vankilassa ja myös siviilissä vankilasta käsin ovat potentiaalisia varmuusosastosijoiteltavia. Vanki, joka karkaa tai suunnittelee karkaamista voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle turvaamistoimena. Omasta pyynnöstä vankia ei kuitenkaan sijoitettaisi varmuusosastolle. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 4.)

Loppuraportissa työryhmä toteaa, että varmuusosastoja Suomessa tulisi olla vähintään kaksi. Työryhmän mukaan sijoitusta ei pitäisi purkaa sen vuoksi, että vanki ei menesty varmuusosas-

tolla, vaan hänet voidaan siinä tilanteessa sijoittaa toiselle varmuusosastolle. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 4.)

Työryhmä toteaa loppuraportissaan, että osaston toiminnat tulee järjestää täysin erillään vankilan muista vangeista, mutta varmuusosastolla olevat vangit voivat olla tekemisissä keskenään. Lisäksi näkö- ja kuuloyhteydet muihin vankilassa oleviin vankeihin tulee estää ja osaston toiminnat järjestää tämän vuoksi osastolla omissa tiloissa. Työryhmän mukaan varmuusosastolle sijoitettujen vankien muiden tilojen käyttö tapahtuu vain poikkeustapauksissa ja silloinkin eristämiskaava muista vangeista tulee taata. Loppuraportissa todetaan, että varmuusosastolle sijoitettujen vankien siviilien tapaaminen tapahtuu erityistapaamistilassa, sekä vankien puhelut kuunnellaan ja tallennetaan. Valvontaviranomaisen tai vankeuslaissa tarkoitetun asiamiehen välisiä puheluita ei saa kuunnella, eikä tallentaa. Varmuosastolle sijoitetun vangin lähettämät ja vangille saapuvat kirjeet luetaan lain antamien edellytysten mukaisesti. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 4.)

1.3.2 Riihimäen vankilan C2-osaston rakenteellinen soveltuvuus

Työryhmän selvityksen mukaan Riihimäen vankilan C2-osasto ei ollut paras mahdollinen osasto varmuusosastoksi, koska se ei osastona ollut erillinen rakennus, vaan se on yksi kerros vankilasiivessä. Taloudellisen tilanteen vuoksi ei kuitenkaan ollut realistista rakentaa Riihimäelle täysin erillistä osastoa, joka toimisi pelkästään varmuusosastona. Riihimäen vankilan perusrakennuksen yhteydessä tulisi kuitenkin kiinnittää erityinen huomio osaston vankien erillään pitoon. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 5.)

1.3.3 Tarvittavat tukipalvelut ja osaston vankien toiminnot

Loppuraportissa todetaan, että vankien toimintojen sisältö ja vankiryhmien koko riippuu siitä, millaisia vankeja osastolle on sijoitettuna. Vankien ryhmäkoko voi työryhmän mukaan olla pääsääntöisesti enintään kolme vankia, jotta riittävä valvonnan taso säilyy. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 5.)

Työryhmän mukaan varmuusosastolla järjestettävä työtoiminta vangeille olisi pääasiallisesti kokoonpanotyötä tai vastaavaa. Osaston työtilat eivät ole riittävän hyviä työtoiminnalle, joten täytyy pystyä järjestämään muuta mielekästä toimintaa, esimerkiksi opiskelua. Yksilöllisten opintosuunnitelmien tekeminen opiskelemaan motivoituneille vangeille on erittäin oleellista. Panostetaan yksilötyöhön, johon osallistuu esimerkiksi erityisohjaaja, psykologi, päihde-työntekijä tai muu erityistyöntekijä. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 5-6.)

1.3.4 Varmuusosastotyöryhmän esitys

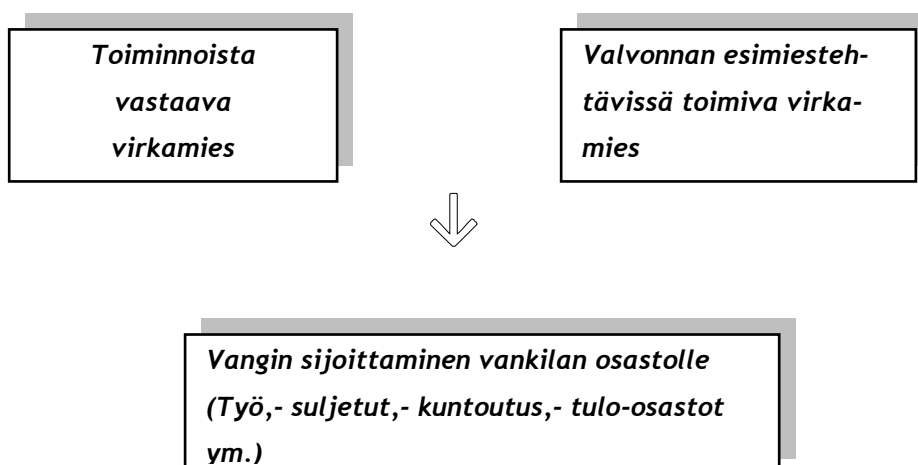
Työryhmän loppuraportin esityksessä mainitaan, että varmuusosaston perustamisen tarve on ilmeinen ja sen vuoksi se esittää osaston perustamista Riihimäen vankilan C2-osastolle. Osaston perustamisella voitaisiin estää rikollisen toiminnan jatkaminen vankeusaikana, sekä vähentää rikollisjärjestöihin kuuluvien vankien vaikutusvaltaa vankiyhteisössä. Työryhmän mukaan Riihimäen vankilan C2-osasto soveltuu varmuusosastokäyttöön, vaikka se sijaitsee muun vankilan yhteydessä. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 9.)

Työryhmän loppuraportissa esitetään, että uuteen Turun vankilaan perustetaan Suomen toinen varmuusosasto. Osasto sijoitettaisiin porttirakennukseen suunniteltuun osastoon, joka alun perin on suunniteltu ns. vapautuvien vankien osastoksi. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 10.)

Työryhmän esityksen mukaan Riihimäen vankilan varmuusosastolle sijoitettaisiin ensisijaisesti vankeja, jotka ovat vaarantaneet vankilan turvallisuutta vakavasti, sekä jatkavat rikollista toimintaa vankilassa. Turun vankilan varmuusosastolle taas sijoitettaisiin vankeja, joilla on kiinteä yhteys järjestäytyneeseen rikollisuuteen, sekä jatkavat rikollista toimintaa vankeusaikana. Riihimäen vankilan varmuusosaston olot verrattuna Turun vankilan varmuusosastoon olisivat suljetumpia. Turun vankilassa olot olisivat mahdollisimman avoimet. Riihimäen vankilan varmuusosastolle voisi sijoittaa yhteensä 8 vankia ja Turun vankilan varmuusosastolle enintään 10 vankia. Turun vankilan varmuusosastolle ei sijoitettaisi vankilan turvallisuutta tai järjestystä vaarantavia vankeja osaston rakenteiden takia. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 8-10.)

2 Vangin sijoittaminen vankilassa

Suljetuissa laitoksissa on aina valvonnan asteeltaan ja toimintatavoiltaan erilaisia osastoja. Vangin yksilölliset ominaisuudet, hänen mahdollisuutensa täyttää osallistumisvelvollisuutensa, sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen määrittelevät sen, minkälaiselle osastolle vanki tullaan sijoittamaan. (Mohell&Pajuoja 2006: 72). Näistä edellä mainituista kriteereistä saadaan tietoa kullekin vangille tehtävän riski- ja tarvearvion avulla. Lyhyemmän tuomion saaneille vankeusvangeille riski- ja tarvearvio tehdään pääsääntöisesti hänestä löytyvän kirjallisen materiaalin pohjalta, kun taas pidemmän tuomion saaneen vankeusvangin arviot tehdään hänen kanssaan käytyjen haastattelujen pohjalta. Kummassakin tapauksessa vankeusvanki itse saa lukea ja hyväksyä tai vaihtoehtoisesti olla hyväksymättä hänestä kirjoitetut tiedot riski- ja tarvearvioon.

Kuvio 1: Vangin sijoittaminen vankilassa

Haastattelujen pohjalta tehdään toinenkin vangin sijoittumista laitoksessa arvioiva osio, rangaistusajan suunnitelma. Arviossa käsitellään vangin työ- ja toimintakykyä, huumeiden käyttöä, päihderiippuvuutta, sosiaalisia siteitä ja entistä ja nykyistä elämäntilannetta. Vankeuslain useissa säännöksissä viitataan rangaistusajan suunnitelmaan, joten sen painoarvo vangin sijoittelussa, sekä etuuksissa, kuten avolaitokseen tai lomille pääsemisessä on suuri. (Möhell&Pajuoja 2006:71)

2.1 Vangin sijoittaminen varmuusosastolle

Varmuosastoa koskevat säännökset tulivat Suomen lakiin vuonna 1999, ja ensimmäinen varmuusosasto perustettiin vuonna 2006 Riihimäen vankilaan. Laki määrittelee varmuusosaston turvallisuussyistä perustetuksi, muusta laitoksesta eristetyksi erilliseksi osastoksi. (Möhell&Pajuoja 2006:75.)

Esityksen vangin sijoittamisesta varmuusosastolle tekee sen vankilan johtaja tai sijoittajayksikön johtaja, jossa varmuusosastolle esitettävä vanki suorittaa tuomiotaan. Päätöksen vangin sijoittamisesta varmuusosastolle tekee Rikosseuraamuslaitos vankeuslain 5 luvun 9§ mukaan. Tässä tapauksessa se tarkoittaa Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajaa, jolle asian esittelee Rikosseuraamuslaitoksen tarkastaja. Vankeuslain 5 luvun 6§ mukaan vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos yksi tai useampi alla mainituista kriteereistä täyttyy:

- 1) Vangin voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän huumeaineiden tai muiden päihdyttävien aineiden levittämiseen, taikka muuten osallistuvan tällaiseen toimintaan tai syyllistyvän muunlaiseen vakavaan rikolliseen toimintaan.

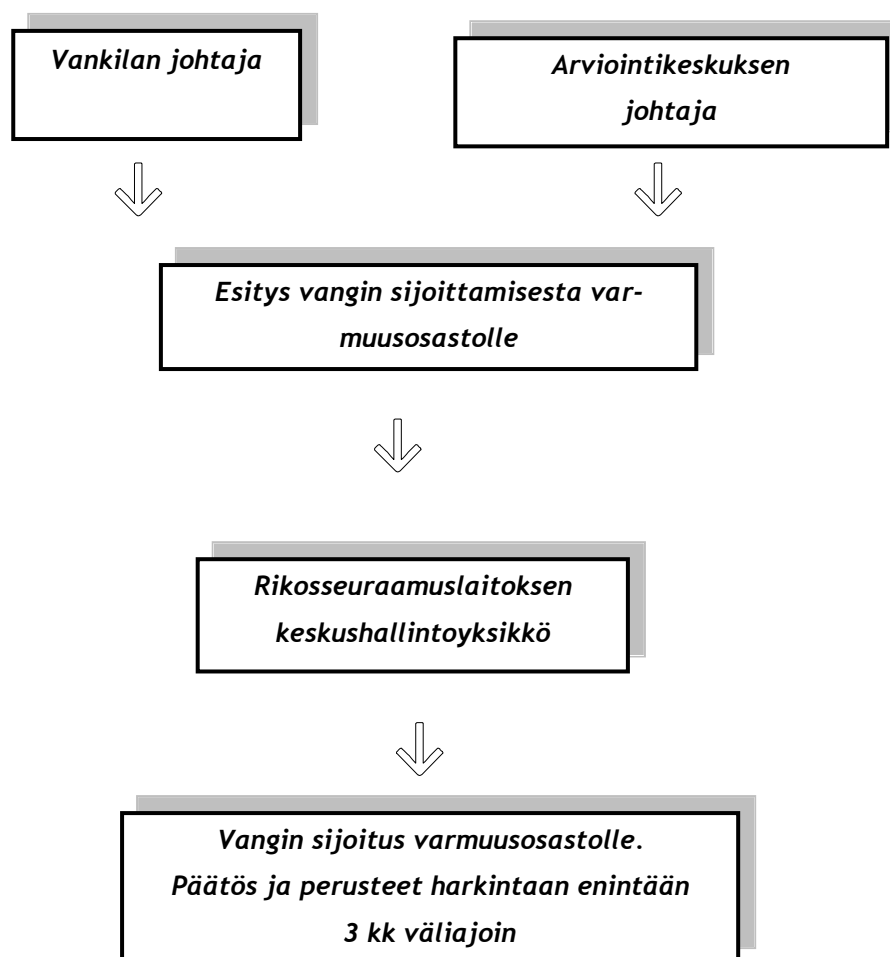
- 2) Vanki muutoin vakavasti vaarantaa laitosturvallisuutta.
- 3) Vanki on karannut tai yrittänyt karata ja hänen katsottiin edelleen olevan erityisen karkaamisaltis.
- 4) On syytä epäillä, että vanki yritetään vapauttaa.

Vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos hänen oman turvallisuutensa takaaminen sitä edellyttää.

Myös vangit, joiden voidaan epäillä jatkavan rikollista toimintaa vankilassa tai muutoin vakavasti vaarantavat laitosturvallisuutta, voitaisiin vankeuslain mukaan sijoittaa varmuusosastolle. Varmuusosastosijoitusta ei saa jatkaa vankeuslain 5 luvun 7§ mukaan kauemmin, kuin se on välttämätöntä ja sijoituksen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään kolmen kuukauden väliajoin. Nämä perusteet on aina myös ilmoitettava vangille.

Vankeuslain 5 luvun 5§ mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin varmuusosastolle sijoittamisesta välttämättä aiheutuu. Varmuusosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on seurattava erityisen tarkoin.

Varmuusosastosijoitukseensa tyytymätön vanki on vankeuslain 5 luvun 12§:n 2 momentin mukaan oikeutettu toimittamaan oikaisuvaatimuksensa Helsingin hallinto- oikeuteen. Oikaisuvaatimus on toimitettava kirjallisesti viikon kuluessa siitä, kun päätös varmuusosastosijoittamisesta oikaisuvaatimusosoituksineen on annettu vangille tiedoksi. Tämä siksi, että varmuusosastolle sijoittaminen merkitsee vangin vapauden ja perusoikeuksien lisärajoittamista, verrattuna siihen mikä on vapaudenmenetyksen toteuttamiseksi muutoin välttämätöntä. Näin halutaan myös turvata oikeus tuoda varmuusosastosijoittaminen oikaisumenettelyyn. (Möhell&Pajujoja 2006: 215-217).

Kuvio 2: Vangin sijoittaminen varmuusosastolle

Vankilajärjestelmää ohjaavissa laissa ja asetuksissa on useita pykäläitä ja kohtia, jotka ohjaavat vangin sijoittamista oikeanlaisiin vankilaolosuhteisiin. Näillä pyritään edesauttamaan sitä, ettei vanki vapauduttuaan ole vähemmän yhteiskuntakelpoinen, kuin vankilaan joutuessaan. Esimerkkinä tästä YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntö 60 mukaan laitosjohdon tulee yrittää minimoida kaikki sellaiset vankilan ja vapauden väliset erot, joilla on taipumus heikentää vankien vastuuntuntoa ja heidän oman ihmisarvonsa kunnioitusta. Tämän vuoksi vankila ei saa lisätä vapauden menettämiseen liittyvää kärsimystä, paitsi silloin, kun se johtuu perustellusta eristämisestä tai kurin säilyttämisestä. (Mohell&Pajuoja 2006: 18.) Nämä seikat on otettava tarkoin huomioon varmuusosastosijoitusta tehdessä ja sijoitukseen on löydettävä aina selvät perusteet Suomen laista.

2.2 Varmuusosastosijoituspäätökset aikavälillä elokuu 2007 - elokuu 2012

Seuraavassa taulukossa on esitettyä varmuusosastolle sijoitettujen vankien määrät aikavälillä elokuu 2007 - elokuu 2012. Varmuusosastolle sijoitettuna olevien vankien määrää voidaan

vertailla kokonaisvankilukuun, jolloin voidaan todeta, että varmuusosastosijoitusten määrä vaihtelee 0,2 - 0,5 % välillä Suomen kokonaisvankilukuun nähden.

2007	2008	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
14	13	14	11	15	6	73

Kokonaisvankiluku Suomen vankiloissa vuodesta 2007 vuoteen 2012

2007	2008	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
3370	3457	3231	3189	3214	3134	19595

Taulukko 1: Varmuosastosijoitus määrät ja kokonaisvankiluku 2007-2012

Varmuosastopäätöksiä sijoittamisperusteita tarkemmin tarkasteltuna käy ilmi, että vuonna 2007 sijoittamisen perusteena viidessä tapauksessa on ollut vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti 1 kohta eli vanki on syyllistynyt tekijänä tai osallisena rikoslain 50 luvun 1,2 tai 4§ tarkoitettuun rikokseen. Kyseisessä rikoslain kohta käsittää huumausaineen valmistuksen tai välityksen. Yhdeksässä päätöksessä perusteluina oli vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti 2 kohta eli syyllistynyt muuhun rikokseen, josta ankarin säädetty vankeusrangaistus olisi vähintään 4 vuotta vankeutta.

Vuonna 2008 sijoittamisen perusteena kolmessa tapauksessa oli vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti ja kohta 1 (huumausaineen valmistus tai välitys). Yhdeksässä varmuusosastopäätöksessä samana vuonna perusteena oli saman lain 1 momentti 2 kohta (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta). Huomioitavaa kuitenkin oli se, että yksi vanki oli sijoitettu varmuusosastolle 2 kohdan mukaan, mutta hänen päätöksessään oli myös maininta sijoittamisesta oman turvallisuuden takaamiseksi. Yhdessä päätöksessä oli perusteena vankeuslain 5 luku 6§ 2 momentti kohta 2 eli kyseinen vanki oli vakavasti vaarantanut vankilan turvallisuutta.

Vuonna 2009 varmuusosastopäätöksiä oli yhteensä 14, joista 12 oli sijoitettu varmuusosastolle vankeuslain 5 luvun 6§ 1 momentin, kohdan 2 perusteella (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta). 1 momentin, kohdan 1 perusteella sijoitettuna oli yksi vanki (huumausaineen välitys tai valmistus) sekä yhden vangin sijoituspäätöksen perusteena oli vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti ja kohdat 1-2.

Vuonna 2010 päätöksissä sijoittamisen perusteena oli käytetty seitsemässä tapauksessa vankeuslain 5 lukua 6§ ja 1 momenttia ja kohtaa 2 (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta) Huomioitavaa oli se, että lopuissa neljässä sijoittamisessa perusteena oli saman lain 1 momentit kohdat 1-2.

Vuonna 2011 vankien sijoituspäätöksiä oli yhteensä 15, mikä oli suurin määrä tarkasteluajana. 13 vangin varmuusosastosijoituspäätöksessä perusteena oli vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti ja kohta 2 (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta). Yhdessä päätöksessä perusteena oli saman lain 1 momentti kohta 1 (huumausaineen välitys tai valmistus). Lisäksi yhdessä sijoituspäätöksessä perusteena oli vankeuslain 5 luvun 6§ ja 1 momentti ja kohdat 2-3 (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta ja karkaa tai yrittää karata).

Opinnäytetyön viimeinen tarkastelujakso eli vuosi 2012 ei kata koko vuotta, vaan päättyy elokuuhun 2012. Siihen mennessä varmuusosastosijoituspäätöksiä oli tehty yhteensä kuusi, joista kahdessa oli käytetty perusteena vankeuslain 5 lukua 6§ ja 1 momenttia ja kohtaa 1 (huumausaineen välitys tai valmistus). Kolmessa sijoituspäätöksessä perusteena oli saman lain 1 momentti, kohta 2 (syyllistyy muuhun rikokseen, josta ankarin rangaistus vähintään 4 vuotta vankeutta) ja yhdessä päätöksessä saman lain 1 momentin kohdat 1-2.

Keskimääräisesti sijoitukset varmuusosastolle ovat olleet kuudesta kuukaudesta yhdeksään kuukauteen. Vuosittaisessa tarkastelussa käy ilmi, että kuusi vankia on ollut sijoitettuna varmuusosastolle useampaan kertaan eri vuosina. Yhden vangin kohdalla käy ilmi, että hän on ollut sijoitettuna varmuusosastolle kolmena eri vuotena ja kaikissa kolmessa sijoituksen perusteena on ollut vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti, kohta 2. Neljässä uudelleen sijoituksessa eri vuosina perusteena on ollut sama vankeuslain kohta. Yhdessä tapauksessa sijoituspäätös on muuttunut niin, että vuonna 2009 perusteena oli ollut vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti, kohta 2 ja vuonna 2011 saman lain kohdat 2-3.

	Riihimäen vankilan varmuusosasto	Turun vankilan varmuusosasto
2007	8 vankia	6 vankia
2008	8 vankia	5 vankia
2009	5 vankia	9 vankia
2010	6 vankia	5 vankia
2011	7 vankia	8 vankia
2012	4 vankia	2 vankia

Taulukko 2: Sijoituspäätökset Riihimäen ja Turun varmuusosastoille

Taulukosta 2 voi havaita, että osastojen sijoituspäätökset ovat vuosien 2007-2012 aikana jakautuneet hyvin tasaisesti. Vuosina 2007 ja 2008 Riihimäen vankilan kaikki varmuusosastopaikat ovat olleet käytössä jossakin vaiheessa vuotta, ei kuitenkaan koko vuoden ajan. Turun

vankilan varmuusosastolla oli ollut vuonna 2009 sijoitettuna yhdeksän vankia eli ainoastaan yksi vankipaikka oli ollut vapaana. Taulukosta voi havaita, että Turun vankilan varmuusosastolla oli aikavälillä ollut vankipaikkoja vapaana enemmän, kuin mitä Riihimäen vankilan varmuusosastolla. Varmuusosastoille sijoittamisen perusteena on kyseisenä aikavälinä ollut 42 sijoituksessa vankeuslain 5 luku 6§ 1 momentti ja kohta 2 eli sijoitettu on syyllistynyt muuhun rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus olisi vähintään 4 vuotta vankeutta. Toiseksi yleisin varmuusosastolle sijoittamisen peruste on ollut saman lainkohdan 1 momentin 1 kohta eli syyllistyy tekijänä tai osallisen huumausaineiden valmistukseen tai välitykseen. Taulukko ei kuitenkaan anna täysin autenttista kuvaa osastojen käyttöasteesta, koska vuositasolla tarkasteltuna täytyy ottaa huomioon osastoille sijoittamisen kesto. Lyhimmillään sijoitus on voinut kestää kolme kuukautta ja keskimääräisesti sijoitus varmuusosastolle on kestänyt kuudesta yhdeksään kuukautta.

3 Varmuusosastot

Perustuslain 22§ mukaan julkisvallan toimijoille, kuten Rikosseuraamuslaitokselle, on säädetty velvollisuus huolehtia rangaistusten täytäntöönpanosta siten, että tuomitun, vankilahenkilökunnan ja yhteiskunnan turvallisuus voidaan taata ja varmistaa. Varmuusosastoja käytetään äärimmäisenä turvaamistoimenpiteenä, silloin kun erillään asuttaminen vankilan suljetulla osastolla tai rangaistusosastolla ei enää riitä ylläpitämään laitoksen tai yksilötason turvallisuutta. Varmuusosastot mukailevat Yhdysvaltalaista näkemystä vankilaturvallisuuden saavuttamisesta. Tämän näkemyksen mukaan erityisesti väkivaltaiset vangit on pysyttävä eristämään muusta vankipopulaatiosta, jotta vankilassa säilyisi turvallisuus ja järjestys. Tällä tavoin väkivaltaisimmista vangeista tehdään vaarattomia ja kyetään suojelemaan muita vankeja, henkilökuntaa ja yhteiskuntaa paremmin, kun väkivaltaisimmat yksilöt on saatu eristetyiksi omille osastoille. tällöin voidaan laskea yleisten vankiosastojen turvallisuusluokitusta ja keskittää voimavarat niissä tehtävään kuntoutus ja ohjelmatyöhön, jättäen eristetyt väkivaltaiset vangit keskenään oman onnensa nojaan. Kaikilla näillä toimilla pyritään luomaan ennakkopelotetta, jolloin väkivaltaisuuteen taipuva vanki alkaisi käyttäytyä kunnolla, koska pelkää muuten joutuvansa huippuunsa vartioidulle eristysosastolle. (Shalev 2009: 46.)

Suomalaisiin varmuusosastoihin haettiin vaikutteita niin Kanadasta, kuin Ruotsistakin. Näiden kahden maan vankeinhoidosta voi löytää monia yhtäläisyyksiä Suomen vastaavaan. Vaikka Ruotsin vankeinhoidon varmuusosastovalmistelut olivat pidemmällä 2000-luvun alkupuolella kuin Suomessa, niin siitä huolimatta Ruotsin kolme varmuusosastoa Kumla, Hall ja Härnösand otettiin käyttöön vasta vuosien 2009 ja 2010 aikana. Tarve näihin syntyi melko samoista syistä kuin Suomessakin eli rikollisuuden yhä selvempi järjestäytyminen, sekä väkivaltaisten vankien lisääntynyt määrä loivat tarvetta varmuusosastoille. Ruotsinkin varmuusosastojen käyttöaste

on pysytellyt alle prosentissa vuosittaisesta vankiluvusta koko niiden olemassaolon ajan.
(kvv.se 2012)

Varmuosastolle vangin sijoittaminen ei ole lisärangaistus, vaan turvaamistoimenpide. Varmuosastot perustettiin lisäämään vankilaturvallisuutta, sekä estämään rikollisen toiminnan jatkaminen vankeusaikana. Varmuosastojen erityinen luonne, sekä poikkeavuus vankilan muista osastoista tulee esille myös vankeuslaissa.

Sijoittamisesta varmuosastolle päättää Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö, kun taas vankilan muille osastoille sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava tai valvonnan esimiestehtävissä oleva vankilan virkamies. (Vankeuslain 5 luku 9§.)

Vankien kirjeenvaihdon, postilähetysten tarkastamisen, postilähetyksen jäljentämisen, sekä pidättämistä ja päätösvaltaa koskevat säännökset ovat vankeuslaissa samat kuin vankilan muidenkin osastojen vankien kohdalla. Varmuosastolla olevien vankien kirjeiden lukemisen kynnys on kuitenkin matalampi kuin muiden osastojen vankien. Kirjeen lukemiseen ei varmuosastolla olevan vangin kohdalla tarvita ”perusteltua syytä”, koska vankeuslain mukaan vangille saapunut tai vangin lähettämä kirje saadaan lukea, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi ja vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Valvontaviranomaisen tai asiamiehen lähettämää tai vangin näille lähettämää kirjettä ei saa lukea. (Myhrberg 2007: 53.)

Vankipuhelimen käytön ehtona varmuosastolla on se, että vanki suostuu siihen, että puhelua voidaan kuunnella ja se voidaan myös tallentaa. Puhelun kuuntelemisesta tulee ilmoittaa etukäteen vangille ja sille, johon vanki on puhelimella yhteydessä. (Myhrberg 2007: 53.)

Vankien siviilitapaamisten valvonnassa voidaan erottaa normaalit valvotut tapaamiset, sekä erityisvalvotut tapaamiset. Varmuosastolle sijoitetulle vangille voidaan asettaa tapaamisiin rajoituksia. Tapaamisoikeuden rajoittamista voidaan käyttää silloin, kun on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisen yhteydessä rikottaisiin vankeuslakia, säännöksiä tai määräyksiä. Tapaamisoikeuden rajoittaminen ei saa koskea kuitenkaan lähiomaista, muuta läheistä tai asiamiestä. (Myhrberg 2007: 57-60.)

Lisäksi varmuosaston erityispiirre tulee esille vankien poistumislupa-asioissa. Normaalisti vangille voidaan myöntää lupa poistua vankilasta lyhyeksi aikaa rangaistusajan pituuden perusteella, tärkeästä syystä, erittäin tärkeästä syystä tai saatettuna. Varmuosastovangin kohdalla poistumislupa voidaan myöntää ainoastaan tärkeästä tai sitten erittäin tärkeästä syystä. Lisäksi lupa voidaan myöntää varmuosastovangille ainoastaan saatettuna. (Myhrberg 2007: 61-62.)

3.1 Riihimäen vankilan varmuusosasto

Riihimäen vankilassa Suomen ensimmäinen varmuusosasto aloitti toimintansa 1.8.2007. Riihimäen vankilan varmuusosasto on tarkoitettu kahdeksalle vangille. Selleihin ei asuteta kahta vankia samaan aikaan, vaan kaikki sellit ovat yhden vangin sellejä. Riihimäen vankilan varmuusosasto sijaitsee vankilan C-siivessä, tarkemmin C2-osastolla. Lisäksi samaan siipeen kuuluvat osastot C1, C3, C4 ja C5. Henkilökunta työskentelee näillä osastoilla kuuden viikon työkierron mukaan. Osastolla työskentelee päivisin yksi rikosseuraamusesimies ja seitsemän vartijaa. Rikosseuraamusesimies ja vartijat vastaavat kaikista C-siiven osastoista päivän aikana. Varmuusosastolla työskentelee kolme vartijaa päivällä ja osastolle ei saa mennä yksin, kun vangit ovat pois selleistä. (Sähköpostiviesti rse P.Liikanen 6.11.2013) Varmuusosastovankien toiminta-aika on rajattu neljään tuntiin vuorokaudessa, johon kuuluu ulkoilu ja erillinen toiminta-aika. Ulkoiluun ja toimintoihin pääsee samanaikaisesti kaksi vankia kerrallaan. (Hyttinen 2010: 8.) Vangit ulkoilevat erillisissä ulkoiluhäkeissä ja samaan ulkoiluhäkkiin menee kaksi vankia kerrallaan. Osastolla on vankien käyttöön tarkoitettu keittiö, kaksi erillistä kuntosalia ja lisäksi käytössä on mahdollisuus ylimääräiseen ulkoiluun. Arkisin osastolla on kahden tunnin toiminta-aika ja viikonloppuisin, sekä pyhinä kolmen tunnin toiminta-aika. Vankien siviilitapaamiset tapahtuvat osaston tapaamistilassa lauantaisin. (Sähköpostiviesti rse P.Liikanen 6.11.2013)

Riihimäen vankilan varmuusosasto sijaitsee siis 4 muun osaston yhteydessä. Osaston sellit ovat rakennettu niin, etteivät vangit voi rikkoa niitä. Vankien vuode on valettu betonista ja siitä on tehty näin kiinteä rakenne. Sellissä oleva pöytä, tuoli ja sellikaappi ovat metallia. Ikkunoiden suojaksi selleissä on asennettu pleksilasi. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006.) Sellien wc-istuimet ja pesualtaat ovat tehty teräksestä. Sellien lamput ja sähköpistokkeet ovat suojattuja. (Hämeen Sanomat 2006.)

Kuva 1: Riihimäen vankilan varmuusosaston selli

Kuva 2: Riihimäen vankilan varmuusosaston ulkoiluhäkki

3.2 Turun vankilan varmuusosasto

Turun vankilan varmuusosasto aloitti toimintansa 10.12.2007. Osastolla on 10 paikkaa vangeille ja se sijaitsee rakennuksen 101 päässä. Se on täysin erillinen osasto vankilan muista osas-

toista. Lähimpänä varmuusosastoa ovat matkasellit, jotka sijaitsevat varmuusosaston kävelypihan vieressä, mutta kuitenkin sijoitettuna niin, ettei kävelypihalta ole näköyhteyttä niihin. Alun perin kyseistä osastoa ei ollut tarkoitettu varmuusosastokäyttöön, kun vankilaa suunniteltiin. Kyseinen osasto oli tarkoitettu vapautuvien vankien osastoksi. Sinänsä kyseiset tilat ovat optimaaliset varmuusosastokäyttöön, koska sijaitsevat täysin erillään muista vankilan osastoista.

Varmuusosastotyöryhmän raportin mukaan Turun vankilan varmuusosastolle tulisi sijoitettua vankeja, joilla on yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja pyrkivät jatkamaan rikollista toimintaa vankeusaikana. Osastolle ei alkuperäisen ideologian mukaan ollut tarkoitus sijoittaa vankeja, jotka vakavasti vaarantavat vankilaturvallisuutta (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006.) Turun vankilan varmuusosaston sellit ovat samanlaisia kuin muutkin vankilan osastojen sellit, eikä niissä ole kiinnitetty erityistä huomiota rakenteellisiin ratkaisuihin, kuten Riihimäen vankilan varmuusosastolla. Osaston selleissä on metallista valmistetut sängynrungot ja sellikaappi on puusta. Wc:n kalusteet ovat posliiniset, ei metalliset kuten Riihimäen varmuusosastolla. Lisäksi sellissä on laminaattipöytätasot ja sellin tuolit ovat metallirunkoiset ja niissä on puusta valmistetut istuinosat.

Turun vankilan varmuusosastolla henkilökuntavahvuus koostui alun perin kolmesta vartijasta ja yhdestä rikosseuraamusesimiehestä. Osaston henkilökuntavahvuutta supistettiin kahteen vartijaan, kun vankivahvuus osastolla väheni 2011. Osastolla työskenteli tällöin kaksi vartijaa ja rikosseuraamusesimiehen tehtävät oli jaettu toisen osaston esimiehelle. Vartijat työskentelivät aina yhdessä, kun vanki tai vankiryhmä liikkui osastolla.

Osastolla on vankien käyttöön tarkoitettu keittiö, kuntoilutila ja sauna. Alun perin kaikki osaston vangit kävivät ulkoilussa ja kuntoilutilassa kaikki samaan aikaan, mutta vankiryhmän kooka jouduttiin rajoittamaan, koska osastolla ilmeni vankien välistä keskinäistä painostusta. Ryhmäkokoja rajoitettiin henkilökunnan toimesta 2-3 vankiin, jotka pääsivät samanaikaisesti ulkoiluun ja toimintatilaan. Toiminta-aikaa jouduttiin myös rajaamaan, koska vankeja sijoitettiin pienempiin ryhmiin. Toiminta-aika oli yksi tunti ja ulkoiluaika yksi tunti vankiryhmää kohden. Kaikki toiminta tapahtui osastolla ja myös vankilan terveydenhuolto tapahtui osaston virkailijahuoneessa. Vankien siviilitapaamiset olivat lauantaisin ja sunnuntaisin vankilan yleisissä tapaamistiloissa ja tapaaminen kesti 40 minuuttia. Vanki ei voinut tavata siviilihenkilöitä kuitenkaan molempina viikonloppupäivinä, vaan joko lauantaina tai sunnuntaina. Valvotuissa tapaamisissa oli aina läsnä kaksi vartijaa.

Kuva 3: Turun vankilan varmuusosaston selli

Kuva 4: Turun vankilan varmuusosaston ulkoilupiha

4 Vankilaturvallisuus

Vankeuslain mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, vangin sijoittumista takaisin yhteiskuntaan vankilasta vapauduttuaan, sekä rikosten tekemisen estäminen vankeusaikana. Vankeuden täytäntöönpanon tulee olla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. (Vankeuslain 1 luku: 2-3§) Turvallisuuden käsite voidaan jakaa kolmeen eri tasoon eli yksilön turvallisuus, kansan turvallisuus sekä kansainvälinen eli valtioiden välinen turvallisuus. Nämä kolme tasoa ovat riippuvaisia

toisistaan siten, että yhdellä tasolla tapahtuva muutos vaikuttaa myös toiseen tasoon. (Junni-nen 2008: 43.) Yhteiskunnan ja kansalaisten turvallisuuden kannalta on merkittävää, ettei vankilasta karata ja vankeusaikana vanki ei syyllisty rikoksiin. Laitosturvallisuuden laajem-paan käsitteeseen kuuluu myös se, että vapautuessaan vanki ei olisi vaarallisempi kuin laitok-seen tullessaan. (Lohi 2002: 99.) Vankiloiden turvallisuusvaikutuksena yhteiskunnassa voidaan katsoa olevan erityisestävyys, yleisestävyys ja rikoksenteon alttiuden väheneminen. Erityises-tävyudessa henkilön välitön rikoksenteo estetään ja yleisestävyydessä pelko vankilaan jou-tumisesta estää rikoksen tekemisen. (Lohi 2002: 100.) Vankiloiden henkilökunnan ja vankilois-sa olevien vankien fyysinen ja henkinen koskemattomuus kuuluu myös olennaisena osana van-kein hoidon lähtökohtiin. Säännösten, rakenteellisten ratkaisujen, turvatekniikan ja toiminta-menetelmien kokonaisuus muodostaa laitosturvallisuuden perustan. Näiden avulla henkilökun-ta pitää yllä laitosturvallisuutta ja takaa turvallisen toimintaympäristön vankilassa. Tehokas ja tarkoituksenmukainen turvallisuustyö takaa turvallisen rangaistusten täytäntöönpanon. (Lohi 2002: 99.)

Laitosturvallisuuden ylläpitäminen perustuu lakiin ja säännöksiin, ei laitosaltaan. Laitostur-vallisuuden ylläpitämiseen käytettyjen keinojen ja toimenpiteiden täytyy olla tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia ja lakiin perustuvia. Vankilassa vangilla on velvollisuus noudattaa vanki-lan järjestysmääräyksiä, henkilökunnan antamia määräyksiä sekä ohjeita. (Lohi 2002: 100-101.) Turvallisen täytäntöönpanon ja vankilaturvallisuuden edellytyksenä on, että henkilökun-ta huolehtii laitosten sisäisestä järjestyksestä, väkivallattomasta, sekä päihteettömästä ym-päristöstä ja vankien säilytysvarmuudesta. (Lohi 2002: 101.) Vankeuslain lisäksi vankeinhoi-dossa tulee ottaa huomioon myös kansainväliset sopimukset ja suositukset. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntö, kohta 27: ”Kuria ja järjestystä on pidettävä yllä jämyydellä, mutta ei enemmällä rajoituksilla, kuin on tarpeen turvallisen säilytyksen ja hyvin järjestetyn yhteiselon takaamiseksi. Euroopan neuvoston vankilasääntö, osa IV, kohta 51.1: ”Yksittäisiin vankeihin kohdistettuja turvatoimia on oltava niin vähän kuin on tarpeen turvallisen vankeuden saavuttamiseksi”.

Joidenkin vankien oikeuksia on kuitenkin rajoitettava normaalia enemmän vankilaturvallisuu-den ja turvallisen täytäntöönpanon saavuttamiseksi. Varmuusosastosijoituksilla pyritään pa-rantamaan vankilaturvallisuutta ja näin ollen varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia joudutaan rajoittamaan. Varmuusosastosijoitus ei ole vangille kuitenkaan lisärangaistus van-keusaikana, vaan se on turvaamistoimenpide. Turvallisuustoiminnassa tulee ottaa huomioon normaalisuusperiaate eli vangin oikeuksien ja velvollisuuksien tulee vastata yhteiskunnan val-litsevia periaatteita ja oikeuksia. Vapauden laillinen poisottaminen tuo laitosturvallisuuden yllä-pitöön ja rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamiseen yksilönvapauksien rajoituksia. (Lohi 2002: 103.)

Vankilaturvallisuus mielletään yleisesti henkilökunnan ja vankien välisessä kanssakäymisessä tapahtuvien asioiden toimivuudeksi, sekä kehittämiseksi. Näitä asioita pyöritellään yleensä henkilökunnan näkökulmista, jolloin vankien välinen turvallisuus jää huomattavasti vähemmälle huomiolle. Helposti ajatellaan, ettei turvallisuus ja vankilan sisällä vankilaturvallisuus kosketa vankeja juuri lainkaan. Saman logiikan mukaan voidaan ajatella, etteivät vangit edes tavoittele niin sanottua turvallista elämää, vaan ennen muuta jännitystä. Tarja Kauppilan vuonna 1999 tekemän väitöskirjan Vankeudesta vapauteen mukaan jännitys vankien keskuudessa mielletään kärsimykseksi eli ei toivotuksi tilaksi. (Niemelä&Lahikainen 200: 222.) Tähän tulokseen peilaten varmuusosastoille löytyy tilaus myös oman turvallisuutensa puolesta pelkääville vangeille.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu vankilaturvallisuuden käsitteestä, joka jaetaan rakenteelliseen ja toiminnalliseen turvallisuuteen. Olennaisena osana vankilaturvallisuuden toteutumiseksi on dynaaminen turvallisuus.

4.1 Rakenteellinen turvallisuus

Vankilaturvallisuuden käsite jaetaan kahteen eri osaan, rakenteelliseen ja toiminnalliseen turvallisuuteen. Rakenteellinen turvallisuus pitää sisällä ulkoisen turvallisuuden, sisäisen turvallisuuden sekä valvontatekniikan. (Lohi 2002: 104.)

Ulkoiseen turvallisuuden käsitteeseen kuuluvat vankien karkaamisten ja luvattomien poistumisten ehkäiseminen. Lisäksi ulkoinen turvallisuus pitää sisällään luvattomien aineiden, esineiden ja viestien kulkeutumisen ehkäisemisen, sekä tunkeutumisen vankilaan. Laitoksen muuri, aita tai vankilan kulkuportti on laitoksen kehä, joka muodostaa ulkoisen turvallisuuden ja sen tarkoituksena on estää vankilaan luvattoman sisään ja ulospääsyn. (Lohi 2002: 104.)

Sisäinen turvallisuus pitää sisällään vangeista johtuvien asioiden tarkastelun vankilaturvallisuuden näkökulmasta, sekä vankien välisten suhteiden tarkastelun, jonka tarkoituksena on estää vankien välinen väkivalta. Näihin seikkoihin voidaan vaikuttaa vankien osastosijoituksilla. Vankien kulkeminen tulee järjestää niin, ettei vihamiehiä sijoiteta samalle osastolle, eivätkä he muutoinkaan kohtaa vankilassa liikuttaessa. Tutkinnalliset syyt voivat vaatia myös vankien erillään pitoa, jolloin pyritään estämään tiettyjen vankien yhteydenpito, sekä rikollisen toiminnan jatkaminen vankilasta käsin. Osastosijoitusten tarkoitus on myös estää huumeiden välitys vankilassa sekä huumausaineiden käyttö vankilassa. (Lohi 2002: 104.)

Vankiloiden valvontatekniikka toimii henkilökunnan apuna turvallisuustyössä. Valvontatekniikka koostuu vankilan hälytysjärjestelmästä, päällekkäuslaitteista, vankilan kamerajärjestelmästä ja viestilaitteista. (Lohi 2002: 104.)

4.2 Toiminnallinen turvallisuus

Toiminnallinen turvallisuus muodostuu vankilan sisällä tapahtuvasta toiminnasta eli vankien asumisesta, vankien osallistumisvelvollisuuden toteutumisesta ja vankien vapaa-ajan käyttämisestä vankilassa. Laitosten ulkopuoliset tapahtumat, kuten vankien poistumislupien onnistuminen, siviilityö, sekä opiskelu laitosten ulkopuolella ovat myös olennainen osa toiminnallista turvallisuutta. Vankilan sisällä olevat tilat, joissa toimintoja järjestetään, on oltava niihin käyttötarkoituksiin soveltuvat, sekä tiloja pitää pystyä valvomaan.

Rikoksettoman elämäntavan tukeminen ja muutosmotivaation positiivinen vahvistaminen vankeusaikana vaikuttavat uusintarikollisuuteen. (Lohi 2002: 104-105.)

4.3 Dynaaminen turvallisuus

Dynaamisen turvallisuuden toteutuminen edellyttää vankituntemusta ja vankilaturvallisuuden toteutuminen puolestaan dynaamista turvallisuutta. Vankituntemukseen kuuluu niin yksittäisen vangin, kuin myös vankiyhteisön tunteminen. Käsite pitää sisällään henkilökunnan ennaltaehkäisevään toimintaan painottuvan aloitteellisen turvallisuustyön sekä staattisen turvallisuuden rakenteet sekä laitteet. Aktiivisesti tarkkailemalla yksittäisiä vankeja, vankiyhteisöä tai koko vankilan ilmapiiriä voidaan varautua poikkeaviin tapahtumiin, jotka voivat vaarantaa vankilaturvallisuutta. Lisäksi tehokas valvonta vankilan kriittisillä pisteillä, kuten esimerkiksi portilla, jonka kautta saavutaan ja poistutaan vankilasta, niin takaa onnistuneen turvallisuustyön. Vankilan tilat, sekä toiminnalliset ratkaisut antavat mahdollisuuden korkeamman turvatason järjestelyihin ja näin ollen vankeja ei sijoiteta eri turvaluokkiin. (Lohi 2002: 104.) Varmuosasto on esimerkki korkeamman turvatason järjestelystä. Vankeja ei ole sijoitettu turvaluokkiin vaan sijoittaminen varmuosastolle on turvaamistoimenpide, joka toteutetaan vankilan eri tiloja käyttämällä sekä toiminnallisen ratkaisun avulla.

5 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia varmuosastojen merkitystä suomalaisen vankeinhoidon kannalta nyt ja tulevaisuudessa. Varmuosastojen merkitystä tutkittaessa olennaisessa osassa tutkimuksessa on vankilaturvallisuuden käsite, sekä vankien sijoittelu rangaistuslaitoksissa. Vangin sijoittaminen varmuosastolle ei ole lisärangaistus, vaan se on turvaamistoimenpide, jonka avulla pyritään vaikuttamaan vankilarikollisuuteen ja vankilaturvallisuuteen.

Varmuosastojen tarpeellisuus koettiin erittäin suureksi jo 1990-luvun loppupuolella, mutta ensimmäinen osasto avattiin Suomeen vasta 2007. Varmuosastoja koskevat säännökset lisättiin lakiin jo vuonna 1999, joten kului kuitenkin kahdeksan vuotta ennen kuin ensimmäinen varmuusosasto Suomeen perustettiin. Suomessa on tällä hetkellä olemassa kaksi varmuusosastoa, mutta toinen niistä on ollut suljettuna aika ajoin ja nyt sen lopettamista kokonaan on harkittu. Onko niiden merkityksessä tai tarpeellisuudessa tapahtunut olennaisia muutoksia viiden vuoden aikana, ja onko varmuusosastoilla tarvetta tulevaisuuden vankeinhoidossa?

5.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset on jaettu neljään osaan. Haastattelujen analysoinnilla haetaan vastauksia siihen, kuinka varmuusosastosijoitukset vaikuttavat vankilaturvallisuuteen ja vankilarikollisuuteen. Tarpeellisuusarviointi rakentuu varmuusosastojen tämän hetkiseen tarpeellisuuteen, sekä myös niiden tarpeellisuuteen tulevaisuuden vankeinhoidossa Suomessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Varmuosastojen tarpeellisuus
2. Varmuosastosijoitusten vaikutus vankilarikollisuuteen
3. Varmuosastojen merkitys vankilaturvallisuudelle
4. Varmuosastojen tarpeellisuus tulevaisuudessa

5.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu

Tutkimustyyppiin ja aineistonkeruun valinnassa päädyimme laadulliseen haastattelututkimukseen, koska tällä tavoin pyrimme saamaan kokonaisvaltaisimmat vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Tällöin opinnäytetyömme pääpaino on kvalitatiivisessa analyysissä. Haastattelujemme kohdejoukko valikoitui tarkoituksenmukaisesti henkilöistä, jotka ovat olleet päättämässä varmuusosastojen perustamisesta, tai ovat lähes poikkeuksetta työskennelleet varmuusosastoilla niiden perustamisesta lähtien.

Päädyimme kvalitatiiviseen haastattelututkimukseen siitä syystä, että kvantitatiivisen kyselyn vastauksia ei kyettäisi tulkitsemaan tutkimuksemme kannalta riittävän syvällisesti. Näin ollen pystyimme tekemään päätelmiä ja yleistyksiä teemahaastatteluista nousseiden asioiden pohjalta. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2012, 164) mukaan tällaista Induktiivista analyysia käytettäessä pyritään myös saamaan selville odottamattomiakin seikkoja. Meillä ei ole ollut käytössä mitään erillistä teoriaa tai hypoteesia tutkimuksesta saatujen vastauksien testaami-

seen, vaan pyrkimyksenämme oli tarkastella haastatteluja mahdollisimman monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi ym. 2012: 164.)

Teemahaastattelumme kysymyksissä teimme jaottelun asiantuntijoiden ja vankilassa lähityötä tekevien välillä. Tämä siksi, että halusimme saada mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiimme monipuolisia vastauksia, kulloinkin haastatteluvuorossa olleelta virkamieheltä. Haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on eräänlaista keskustelua, jota tutkija johdattelee. Haastattelun tarkoituksena on saada selville mitä haastateltavalla on mielessään. (Eskola & Suoranta 1998: 86.) Teemahaastattelu oli mielestämme paras tapa lähestyä tutkimuskysymyksiä, sillä kaikille haastateltaville aihe oli entuudestaan hyvin tuttu. Teemahaastattelu vastasi hyvin meidän kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteita, kuten saada haastattelutilanteessa syntymään avointa keskustelua varmuusosastojen tiimoilta ja löytää tätä kautta mahdollisia epäkohtia, joihin kiinnittää huomiota.

Ennen tutkimusaineiston keräämisen aloittamista, lähetimme tutkimuslupahakemuksen Rikosseuraamuslaitoksen tutkimuslupa-asioista vastaavalle Peter Blomsterille. Pitkän pohdinnan jälkeen päätimme jättää Vankitietojärjestelmän eli Vati:n käytön kokonaan pois tutkimuksemme teosta. Yksinkertaisesti siitä syystä, että tutkimusluvan saaminen olisi tällöin ollut huomattavasti vaikeampaa.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen lähetimme yhteensä kaksitoista haastattelupyyntöä, opinnäytetyön kannalta oleelliseksi katsomillemme henkilöille sähköpostitse. Kumpikin meistä laati useamman alustavan kysymyksen. Lähetimme alustavat kysymyspatteristot opinnäytetyömme ohjaajalle ja saimme häneltä palautteen kysymyksistämme. Tämän jälkeen teimme lisää kysymyspatteristoja, jotka jälleen lähetimme opinnäytetyömme ohjaajalle. Näistä kysymyspatteristoista lopulta valitsimme ne kaksitoista kysymystä, jotka parhaiten mielestämme vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Yritimme asetella kysymykset niin, että vastaukset olisivat mahdollisimman monipuolisia ja synnyttäisivät avointa keskustelua haastateltavan ja haastattelijoiden välillä. Jaottelun haastatteluiden osalta teimme seuraavasti: viisi haastatteluista oli niin sanottuja asiantuntijahaastatteluja. Tällöin haastattelimme henkilöitä, jotka olivat olleet mukana jo varmuusosastotyöryhmän alkuperäisessä kokoonpanossa vuonna 2006. Haastattelimme myös kuutta varmuusosastolla työskentelevää vartijaa. Heistä puolet työskenteli Riihimäen vankilan varmuusosastolla ja puolet Turun vankilan varmuusosastolla. Yksi haastateltavista kuului lainsäädäntöneuvostoon, joka oli säätämässä lakia varmuusosastojen perustamisesta vuonna 1999.

Haastateltavien mukaan saaminen oli vähintäänkin haastavaa, sillä välimatkojen ja aikataulujen yhteensovittaminen osoittautui kovin hankalaksi. Myös selvää haluttomuutta haastateltavaksi tulemistakin kohtaan oli ajoittain havaittavissa. Tämä selittyy varmastikin sillä, että var-

muusosastojen tulevaisuus on ollut vaakalaudalla, etenkin Turun vankilassa. Tämän vuoksi osasta saattoi tuntua siltä, että ei tällaisesta opinnäytetyöstä ole mitään hyötyä. Vankeinhoivossa, etenkin pitkään siinä toimineilla, on syntynyt ajatus siitä, että mikä tapahtuu muurien sisäpuolella jää myös muurien sisäpuolelle. Tästäkin huolimatta saimme haastateltua kaikki ne virkamiehet, joita meidän oli alun perin tarkoitus haastatella.

Toisen kerätyn tiedon osan muodostavat tekemämme yhteenvedot varmuusosastoille sijoitettujen lukumäärästä ja sinne sijoittamiseen johtaneista syistä. Suoritimme tilastoinnin varmuusosastosijoitusten määrästä ja kuhunkin sijoitukseen vaikuttaneista syistä vuoden 2012 syksyllä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinnon vanhoissa toimitiloissa Helsingin Albertinkadulla. Nämä tiedot keräsimme yhteen kaikista siihen mennessä tehdyistä varmuusosastosijoituspäätöksistä. Tämän jälkeen analysoimme tiedot kvantitatiivisiä menetelmiä hyödyntäen, eli laskemalla varmuusosastoille sijoitettujen vankien määrät, sijoitukseen johtaneet syyt ja sijoituserrat. Tällä tilastoinnilla pyrimme hakemaan vastauksia muun muassa varmuusosastojen käyttöasteista ja siitä, olivatko varmuusosastosijoitusten perusteet olleet samat, kuin mitkä alun perin Varmuusosastotyöryhmän mietinnöissä oli tuotu esille. Näin saimme vastauksia varmuusosastojen merkityksestä vankilaturvallisuuteen ja siitä, miten varmuusosastosijoituksilla on pyritty vaikuttamaan vankilarikollisuuteen.

5.3 Aineiston analyysi

Itse haastattelut, yhtä lukuun ottamatta, taltioitiin sanelukoneeseen ja litteroitiin vasta myöhemmin. Tämä sen vuoksi, että saimme paremmin aikaan avointa keskustelua kysymysten pohjalta, eikä toisen meistä aika kuluisi kirjoittamiseen haastattelutilanteessa. Mielestämme tämä olisi haastateltavallekin miellyttävämpää, sillä itse haastattelutilanne etenisi sujuvammin. Haastattelun aikana emme siis tehneet muistiinpanoja. Ennen haastattelun alkua kävimme kulloinkin haastatteluvuorossa olleen virkamiehen kanssa läpi ennalta sovitut yksilön suojaan liittyvät asiat. Kerroimme haastattelujen anonymisoinnista, eli haastateltavaa ei voitaisi tunnistaa lopullisesta tutkimuksesta. Äänitallenteet ja niiden pohjalta tehdyt litteroinnit tultaisiin hävittämään, heti tutkimuksen valmistuttua.

Haastattelut litteroitiin kokonaisuudessaan sanasta sanaan. Litterointi tapahtui kevään 2013 ja syksyn 2013 aikana. Osa litteroinneista oli todella työläitä, koska taltiointi oli hieman epäselvää ja haastattelut olivat pitkiä. Lisäksi haastattelujen litterointivaiheessa jouduimme jättämään pois sellaisia kohtia, joissa haastateltavat puhuivat vangeista nimillä. Ilmoitimme välittömästi haastateltavalle, että vaikka nauhoitusvaiheessa hän mainitsee vangin nimen, niin litterointivaiheessa kyseiset yksityiskohdat karsitaan. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 65 sivua. Yksi haastateltavista halusi antaa kirjalliset vastaukset haastattelukysymyksiin.

Haastattelujen litteroinnin jälkeen kävimme materiaalin läpi yhdessä useaan kertaan. Tämän jälkeen pelkistimme eli redusoimme litteroinnit. Tutkimuksen aineiston pelkistämässä eli redusoinnissa analysoitava informaatio pelkistetään niin, että karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Informaatio eli data voi olla haastatteluaineisto, asiakirja tai dokumentti. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 109.) Käytimme pelkistämässä erivärisiä alleviivauskyniä. Opinnäytetyössä on analyysimenetelmänä käytetty teemoittelua, joka on periaatteessa aineistomenetelmänä luokittelun kaltaista. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93.) Opinnäytetyön aineiston hankinta tapahtui teemahaastatteluin, joten tutkimuksen teemat jäsentyivät haastattelukysymyksien perusteella. Tutkimuksen aineiston kerääminen teemahaastatteluja käyttämällä helpottaa aineiston pilkkomista osiin, koska teemat jäsentyvät haastattelujen teemojen avulla. (Tuomi&Sarajärvi 2009:93.) Haastattelukysymykset jaoteltiin neljään teemaan eli tarpeellisuus, vankilarikollisuus, vankilaturvallisuus sekä tulevaisuus.

Opinnäytetyön aineistoa analysoitaessa kolmeksi keskeiseksi teemaksi muodostui tarpeellisuus, merkitys ja tulevaisuus.

Tutkimustuloksissa on havaittavissa suoranainen kytkös teoriaan. Teorian ja empirian vuorovaikutus on keskeisessä roolissa teemoittelussa ja se myös näkyy tutkimustekstissä niiden loittumisen toisiinsa. (Eskola&Suoranta 1998: 176.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuden parantamiseksi olemme pyrkineet selostamaan mahdollisimman tarkasti kaikki opinnäytetyömme vaiheet ja niissä käytetyt menetelmät, aivan kuten Hirsjärvi ym. (2012) painottavat. Opinnäytetyö on toteutettu yksilohaastatteluina, jolloin haastattelijan ja haastateltavan välinen luottamussuhde on ensisijaisen tärkeää. Ei vähiten sen takia, että käytämme tutkimuksessamme haastatteluista poimittuja suoria lainauksia, jotka toimivat tulkin lähtökohtina. Näin ollen haastatteluista poimitut suorat lainaukset parantavat opinnäytetyömme luotettavuutta ja tekevät tulkinastamme näkyvämpää. Tiedonkeruussa lähdekirjallisuudesta ja teemahaastatteluiden tulkinnoissa, olemme pyrkineet äärimmäiseen huolellisuuteen. Tätä kautta kunnioitamme haastateltavien näkemyksiä ja lähteiden tietoja, sekä niiden tekijöitä.

Opinnäytetyössä analyysimenetelmänä on käytetty teemoittelua, joka on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tästä syystä tutkimukseen yleisesti liitettävä vaatimus toistettavuudesta on vaikeampi toteuttaa, kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelussamme keräämämme tietoa analysoitiin induktiivisesti, pyrkimyksenä aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi ym.2012:164). Haastattelumme valikoimme mielestämme asiasta entuudestaan eniten Suomessa tiettäviä henkilöitä. Tällä rajauksella tavoitimme lähes

kaikki vakituisesti varmuusosastoilla työskennelleet ja niiden perustamisesta ja hallinnoinnista vastanneet virkamiehet. Tutkimustulosten yleistettävyyttä pohdittaessa tulee huomioida tutkittavien ”läheinen suhde” tutkimuskohteeseen. Opinnäytetyömme ja sitä kautta johtopäätelmät saattaisivat olla hyvinkin erilaiset, mikäli olisimme valinneet osanottajat erilaisin perustein.

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Mielestämme erityisen tärkeää on tiedostaa omat ennakkokäsityksensä tutkittavista aiheista, jotka ovat kummallekin tutkijalle entuudestaan tuttuja. Pyrimme tiedostamaan opinnäytetyön taustalla vaikuttavat tekijät, kuten työympäristömme vaikutukset tutkimuskysymysten asetteluun, niiden analysointiin ja tulkintojen tekoon. Emme ole antaneet omien näkemystemme ja asenteiden ohjata päätelmien tekoa ja tätä kautta koko loppu tulemaa. Pyrkimyksenämme on tutkia varmuusosastojen tarpeellisuutta, käyttötarkoitusta ja sijoitteluiden onnistumista mahdollisimman objektiivisesti, verraten tapahtunutta alkuperäisiin tarkoitukseen.

5.6 Ammatillinen näkemys opinnäytetyössä

Opinnäytetyön molemmilla tekijöillä on yli kymmenen vuoden kokemus rikosseuraamusosalta. Molemmat työskentelevät valvontapuolen tehtävissä ja kokemusta on eri vankilan osastoilta, sekä esimiestehtävistä. Tulosten analysoinnissa emme ole antaneet kokemuksemme vaikuttaa millään tavalla ja olemme jättäneet oman ammatillisen näkemyksemme pelkästään pohdintaan. Pohdinnassa olemme tuoneet esille mahdollisia kehittämisehdotuksia ja kohtia, joten niitä miettiessämme olemme hyödyntäneet omaa ammatillista kokemusta rikosseuraamusalalta.

Lisäksi oma ammatillinen kokemus ja laitoskohtainen tuntemus näkyvät opinnäytetyössä siinä kohdassa, kun käsittelemme Turun vankilan varmuusosastoa. Toisen opinnäytetyöntekijän aikaisempi työkokemus ja mukana olo osaston perustamisvaiheessa antaa mahdollisuuden faktatietojen esittämiseen koskien Turun vankilan varmuusosastoa.

6 Tulokset

Tutkimustuloksissa esittelemme asiantuntijahaastatteluiden keskeiset tutkimustulokset varmuusosastojen tarpeellisuudesta, merkityksestä ja tulevaisuudesta suomalaisessa vankeinhoidossa. Haastatteluista olemme poimineet mukaan opinnäytetyön joitakin sitaatteja, jotka tukevat kussakin kohdassa saatua tutkimustulosta. Sitaatit ovat lainausmerkeissä, kursivoitu

ja sisennetty niiden erottamiseksi muusta tekstistä. Tutkimustulosten kannalta kyseiset sitaattit ovat merkityksellisiä.

Varmuusosastojen tarpeellisuutta ja merkitystä suomalaisessa vankeinhoidossa arvioitaessa tulokset on jaoteltu neljään osaan. Ensimmäisessä osiossa arvioidaan varmuusosastojen tarpeellisuutta haastattelujen pohjalta. Toinen osio käsittelee vankilarikollisuutta eli mitä vankirikollisuus pitää sisällään ja pystytäänkö haastateltavien mielestä varmuusosastoilla vaikuttamaan vankilarikollisuuteen. Kolmannessa osiossa tuloksia arvioidaan vankilaturvallisuuden kannalta, eli onko varmuusosastoilla merkitystä vankiturvallisuuden näkökulmasta. Miten haastateltavat näkevät osastojen turvallisuusvaikutuksen vankiyhteisön, yksittäisen vangin ja henkilökunnan osalta. Tässä osiossa tuodaan esille haastateltavien näkemykset varmuusosastojen rakenteellisista eroista, sekä siitä, miten varmuusosastot vaikuttavat vangin kuntouttamiseen ja rikoksetoman elämäntavan tukemiseen. Toisaalta vankilarikollisuus ja vankilaturvallisuus liittyvät aina toisiinsa, koska vankilaturvallisuudella ja siihen liittyvillä toimenpiteillä pyritään ehkäisemään vankilarikollisuutta. Viimeinen osio käsittelee haastateltavien näkemyksiä varmuusosastojen tulevaisuudesta.

6.1 Varmuusosastojen tarpeellisuus vankeinhoidossa

Kaikkien haastateltavien mielestä, vankiaineksessa ja rikollisuudessa on tapahtunut viime vuosituhaten loppupuolen jälkeen sen kaltaisia muutoksia, jotka puolsivat varmuusosastojen perustamista. Rikollisuus on tullut järjestäytyneemmäksi, ja yhä useammin toimitaan ryhmänä. Rikollista toimintaa jatketaan useasti vankilasta käsin, jolloin vankilassa kerättävän tiedustelutiedon merkitys on olennaisesti kasvanut. Näin ollen toiminnallinen turvallisuus, johon kuuluu myös vankilan ulkopuolisten yhteyksien kontrollointi, on noussut haastateltavien mukaan viimeisten vuosien aikana yhä haastavammaksi turvallisuustekijäksi. Erään haastateltavan mukaan:

”Rikollisen toiminnan estämiseksi vankilasta käsin, tarvitaan hyvät paikat ja lainsäädäntö.”

Varmuusosastoilla tähän pystytään ohjaamaan voimavaroja selvästi normaaleja vankiosastoja enemmän ja näin ollen vaikuttamaan parhaiten vankilasta käsin johdettuun rikollisuuteen. Jokaisen haastateltavan mielestä varmuusosasto on aukottomin keino puuttua vankilassa tapahtuvaan ja vankilasta käsin johdettuun rikollisuuteen. Rikollinen toiminta on estetty niin hyvin, kuin se vain on vankeuslain puitteissa mahdollista. Moni haastateltavista koki väkivallan käytön yleistyneen vankiloissa, ja siihen helposti turvautuvien vankien määrän lisääntyneen. Tämä selittyy sillä, että vielä 1990-luvun alussa vankien yleisin päärikos oli omaisuusrikos, kun se nykyisin on väkivaltarikos. Vankirakenne on muuttunut myös 2000-luvun aikana. Myös kiris-

täminen, uhkailu ja henkinen väkivalta tulivat teemahaastatteluissa esille vankien toisiinsa kohdistamien väkivallantekojen muotoina.

Varmuusosastojen osalta, suurimpana lainsäädännöllisenä epäkohtana, koettiin tutkintavangin sijoittamisessa varmuusosastolle. Kaikki asiantuntijapuolen haastateltavat näkivät varmuusosastojen suurimman laillisen kehitystarpeen siinä, että tutkintavanki pitäisi pystyä tarpeen tullen sijoittamaan varmuusosastolle. Heidän mukaansa pitkät tutkintavankeusajat antavat mahdollisuuden jatkaa rikollista toimintaa vankilasta käsin, vaikka varmuusosastolla rikollisen toiminnan jatkaminen olisi lähes mahdotonta. Varmuusosastojen tarpeellisuus lisääntyisi, haastateltavien mukaan, mikäli lainsäädäntöä muutettaisiin tältä osin.

Varmuusosastojen vankilarikollisuutta ennaltaehkäisevään vaikutukseen haastateltavat suhtautuivat hyvin kaksijakoisesti, puolet näkivät varmuusosastot pelotteina, jotka jo olemassaolollaan vähensivät vankilarikollisuutta. Toinen puoli haastateltavista ei nähnyt varmuusosastoja rikollista toimintaa vankiloissa ennalta vähentävänä pelotteena. Vaikka kaikki haastateltavista koki varmuusosastolle kuuluvien vankien määrän jossain määrin lisääntyneen viime vuosikymmenen aikana, niin osa näki mahdolliset varmuusosastosijoiteltavat melko pienenä osana koko Suomen vankipopulaatiosta.

”Vankipopulaatio, joka niin ku on edes liipasimella joutua varmuusosastolle, ni se on aika pieni ja mä luulen et suurin osa suomalaisista vangeista ei niin ku edes lähtökohtaisesti edes tiedä et sellaiset osastot on, jos ei oo niin ku kosketuksissa siihen porukkaan jollain tavalla.”

Vaikka varmuusosastojen käyttöaste on koko niiden olomassaoloajan jäänyt melko alhaiseksi, niin siitä huolimatta kaikkien haastateltujen mielestä suomalaisessa vankeinhoidossa tarvittiin vähintään kaksi varmuusosastoa. Mikäli varmuusosastolle sijoitettu vanki pitää syystä tai toisesta siirtää osastolta pois, niin tämän vuoksi on oltava vähintään kaksi eri laitoksessa toimivaa varmuusosastoa.

”Vähintään kaksi tarvitaan, jos vain yksi ja siellä tulee kestämatön tilanne, niin laitetaanko se sitten kokonaan pois varmuusosastolta vaan sen takia?”

Varmuusosastojen maantieteellisestä sijainnista haastateltavat olivat kahta eri mieltä. Viiden mielestä nykyiset Turun ja Riihimäen vankilassa toimivat varmuusosastot olivat lukumäärällisesti, sekä sijainnillisesti hyvät. Loppujen mielestä Itä-Pohjoisen vankialueelle pitäisi perustaa yksi varmuusosasto, joko lakkauttamalla toinen jo toiminnassa olevista varmuusosastoista tai vaihtoehtoisesti lisätä varmuusosastojen lukumäärä kolmeen. Pohjoisesta on tullut suhteessa eniten vankeja varmuusosastoille, joten heidän viikonlopputapaamistensa järjestämi-

nen on nykyisellään kohtuuttoman hankalaa. Ongelmana uusien varmuusosastojen perustamiselle haastateltavat näkivät resurssien puutteen, sekä varmuusosastoiksi sopivien tilojen löytämisen lopuista Suomen vankiloista tai niiden välittömästä yhteydestä. Haastateltujen mielestä myös varmuusosastoille on tarvetta nykypäivän vankeinhoidossa, vaikkakin yleinen suuntaus puoltaa täysin päinvastaisia vankiosastoja.

”Kyllä tollanen tarvii olla. Jossain vaiheessa, vaikka kuinka toivotaan avoimempaa, niin realiteetti on se, että meillä pitää olla tietynlaisille vangeille tietynlaisia tiloja.”

6.2 Vaikutus vankilarikollisuuteen

Haastatteluissa tulee selkeästi esille se, että järjestäytynyt rikollisuus on erityinen ongelma vankiloissa ja siihen tulisi vaikuttaa, jotta vankilarikollisuutta voitaisiin vähentää. Haastateltavien mukaan järjestäytynyt rikollisuus vankiloissa on lisääntynyt viime vuosikymmenillä.

”Suurin muutos on järjestäytyneen rikollisuuden mukaantulossa, myös vankilaan.”

Sinänsä vankilarikollisuus käsitteenä on siis pysynyt samana ja väkivalta- ja huumausainerikollisuus ovat merkittävämmät vankilarikollisuuden ilmenemismuodot. Selkeästi kuitenkin järjestäytyneen rikollisuuden vaikutus väkivalta- ja huumausainerikollisuuteen on nähtävissä haastateltavien mielestä. Se vaikuttaa näiden kyseisten rikosmuotojen lisääntymiseen vankiloissa. Lisäksi haastateltavien mielestä vankiloissa tapahtuva muiden vankien painostus on selkeästi lisääntynyt kasvaneen järjestäytyneen rikollisuuden myötä. Järjestäytyneen rikollisuuden tekijät painostavat muita vankeja tuomaan vankilaan huumausaineita, esimerkiksi poistumisluvalta ja pyrkivät vaikuttamaan olennaisesti vankien asumiseen osastoilla. Lisäksi järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa haastateltavien mukaan olennaisesti vankiloissa tapahtuvaan väkivaltaiseen rikollisuuteen vankien välillä. Siihen liittyy juuri olennaisesti huumausainerikollisuus eli pyrkimys saada huumaavia aineita vankilaan ja sitä kautta vankien painostaminen niiden tuomiseen.

”Järjestäytyneiden rikollisryhmien vaikutus. Muiden vankien painostus ja rikosten jatkaminen vankiloista käsin on voimistunut myös vankiloissa.”

”Sit se näkyy vankiloissa, niin ku paljo suurempana määränä niin ku väkivaltaisia järjestyshäiriöitä, et mitä järjestäytyneempää se on, niin sitä enemmän sille on tilausta.”

Haastateltavien mukaan järjestäytyneen rikollisuuden toimijat selkeästi johtavat vankilasta rikollista toimintaa vankilan ulkopuolella sekä vankiloiden sisällä.

”Johtavatkin rikollisuutta, värväämistä ja toimintaa vankilasta käsin.”

Haastateltavista seitsemän oli sitä mieltä, että vangin sijoittamisella varmuusosastolle voidaan vaikuttaa vankilarikollisuuteen. Sijoittelun täytyy kuitenkin olla tehokasta ja oikein kohdennettua tai muuten sillä ei ole vaikutusta. Varmuusosastosijoittelu on kuitenkin vain yksi keino vankilarikollisuuden ehkäisyn keinoista. Lisäksi vankilarikollisuutta pystytään ehkäisemään haastateltavien mielestä oikein kohdennetulla tiedustelutoiminnalla, päihdevalvonnalla ja viranomaisyhteistyöllä. Kolmen asiantuntijan mukaan varmuusosasto on kuitenkin tehokain keino vaikuttaa vankiloiden vankilaturvallisuuteen.

”Tämmösissä niin kun ääritapauksissa, mitkä sitten varmuusosastolle kuuluis, sit niin mun mielestä se on ainoa keino varmuusosastosijoitus, joka on käytännössä aika lailla aukoton. Et sillä kyllä pystytään estämään se vankila-aikainen rikollisuus niin ku hyvin, hyvin niin ku suurella todennäköisyydellä. Et ei mun mielestä vankilassa muita keinoja oo, jotka on tai olis niin ku läheskään yhtä tehokkaita.”

Varmuusosastojen kontrolli vankien puheluiden ja kirjeenvaihdon osalta nähtiin haastatteluis- ja juuri sellaisina keinoina, joilla vankilarikollisuuteen voidaan vaikuttaa. Näiden toimien kautta saatava tiedustelutieto on eriarvoisen tärkeää ja kyetään vaikuttamaan esimerkiksi huumausainerikollisuuteen vankilassa. Tiukan kontrollin myötä varmuusosastovankien rikollinen toiminta voidaan ehkäistä tai sitä saadaan hidastettua vankilassaolon aikana. Varmuusosastosijoituksen aikana vangin siviiliyhteyksien seuraaminen nähtiin huomattavasti helpompana, kuin mitä se olisi vangin siviilissä ollessa. Lisäksi varmuusosastosijoitus vaikuttaa haastateltavien mielestä siihen, että ulkopuolelta johdettu rikollisuus voidaan ehkäistä. Oikealla vankisijoittelulla saadaan järjestäytyneen rikollisuuden toimijoita varmuusosastolle, jolloin näiden toimijoiden johtaminen vankilan ulkopuolelta vaikeutuu. Puhelimen ja kirjeenvaihdon avulla ei voida antaa selkeitä määräyksiä vankilassa oleville, esimerkiksi koskien huumausainekauppaa tai väkivaltaa. Tällä on selkeä vaikutus vankilarikollisuuden vähenemiseen.

6.2.1 Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö on yksi merkittävä tekijä vankilarikollisuutta torjuttaessa. Sen tulisi olla toimivaa ja aukotonta. Haastateltavat kuitenkin kritisivatkin viranomaisyhteistyön puutetta tai sen osittaista toimimattomuutta. Tieto jää usein pinnalliseksi tai sitten se ei etene riittävästi. Varmuusosastolla olevilta vangeilta saadaan tiedustelutietoa ja sitä jaetaan eri viranomaisten välillä. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että varmuusosastolla työskentelevät ei-

vät saa riittävästi tietoa osaston vangeista ja se vaikuttaa osastolla työskentelyyn. Haastateltavista kahdeksan oli sitä mieltä, että vankilaviranomaisten välistä yhteistyötä tulisi parantaa, jotta tietoa saataisiin riittävästi.

”Tietoa pitäis kyllä jakaa enemmän, yhteistyötä ja kanssakäymistä enemmän.”

Näin voitaisiin myös vaikuttaa vankien sijoitteluun varmuusosastolle, kun tieto jakautuisi ja riittävät edellytykset näin ollen täyttyisi. Sinänsä tiedustelutoimintaa on varmasti vankiloissa, mutta sen toiminta vaihtelee vankiloittain. Tietoa kyllä pyritään keräämään vankiloissa, mutta haastateltavien mukaan riittävä yhteistyönpuute estää sen jakamisen. Tuloksissa tulee esille, että joidenkin vankiloiden tiedustelutoiminta on paljon kehittyneempää kuin toisten laitosten. Haastateltavat eivät kuitenkaan eritelleet tätä laitospohjaisesti. Haastatelluissa tulee esille, että hyvin usein tieto jää vain pienen yhteisön välille, jolloin sen käyttäminen on mahdotonta.

6.2.2 Sijoitukset

Varmuusosastot on turvallisuustasoltaan Suomen vankeinhoidossa se äärimmäinen keino, mitä vankilaviranomaiset voivat käyttää. Haastateltavista kymmenen oli sitä mieltä, että varmuusosastosijoittelu ei ole toiminut sillä tavalla, että sillä olisi saavutettu erityinen merkitys vankilarikollisuuden ehkäisemiseksi. Osastojen optimaalisella käytöllä pystyttäisiin vaikuttamaan vankilarikollisuuteen, mutta sijoittelu ei ole ollut toimivaa. Osastolle on sijoitettu vankeja, jotka haastateltavien mielestä useassa tapauksessa olisi kuulunut sijoittaa vankilan suljetulle osastolle. Osana sen toimimattomuutta nähtiin viranomaisyhteistyön puute, tiedustelutoiminnan riittämättömyys ja lainopillinen tietämättömyys. Näitä kehittämällä pystyttäisiin poimaan vankiyhteisöstä ne oikeat vangit, jotka täyttävät varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset.

”Varsin suuri ennaltaehkäisevä vaikutus esimerkiksi näitten, tämmösten kovien tekijöitten vankila-aikaiseen rikollisuuteen....jos sinne saadaan tosiaan valikoitua ne oikeet vangit.”

”Pikkasen vääriä vankeja sinne on kyllä sitten, erinäisistä syistä sitten ajautunut.”

”Tänne varmuusosastolle tuupataan sellaisia äijiä, mitkä tota tekee jonkun, syyllistyy jonkun vangin pahoinpitelyyn ni toisaalta niin ku tavallaan se koko ideologia menee siinä niin ku osastosijoittamisesta ja siinä ei oo mitään järkee.”

Tämän pienen osan koko Suomen vangeista, jota varmuusosastosijoittaminen voisi koskea, nähtiin kuitenkin aiheuttavan suurimman osan kaikista vakavimmista turvallisuushista Suomen vankiloissa. Kaikki haastateltavista koki varmuusosastot vähintään tarpeellisina, vaikka niiden käyttöaste ei missään vaiheessa ole yltänyt kovinkaan korkeaksi. Haastateltavien mielestä syyt alhaiseen käyttöasteeseen johtuivat ennemminkin vankiloiden johdon haluttomuudesta laatia varmuusosastoesityksiä, kuin sinne soveltuvien vankien alhaisesta määrästä valtakunnantasolla. Varmuusosastoesityksen tekee vankilan johtaja tai sijoittajajyksikön johtaja. Esityksen tulee olla vankeuslakiin perustuva ja siinä tulee olla varmuusosastolle sijoittamisen perusteet. Syiksi johtajien haluttomuuteen tehdä varmuusosastoesityksiä haastateltavat näkivät puutteelliset tiedot esitysten laatimisessa tai jopa koko varmuusosastosijoitusprosessin etenemisestä. Myös varmuusosastolle sijoitetun vangin tekemät kirjalliset oikaisupyynnöt koskien hänen varmuusosastosijoitustaan nähtiin myös yhtenä syynä siihen, miksi varmuusosastosijoituksia on tehty niin vähän.

”Herkästihän ne on tehnyt niitä esityksiä sellaisista niin kun, tällasista muutama jostain kahakan takia sit taas sinne niin. Sinänsä se ei huonoo varmaan oo, et niin ku on varmuusosastolle taas toimintaa siinä ollut mut se, että onko se ollut itse tarkoitus, ilmeisesti ei oo ollut. Vankeuslaki sinänsä mun mielestä antaa, mutta sit niitä ei ehkä oo joka paikassa, joka vankilassa ehkä ihan oikein ymmärretty.”

Sijoitusten negatiivisena puolena haastateltavat toivat esille vankien tekemät valitukset ja vangin statuksen nouseminen muiden vankien keskuudessa. Varmuusosastovangit työllistävät vankilan henkilökuntaa lukuisilla valituksilla. Valitukset osoitetaan usein vankilan johtajalle, apulaisjohtajalle tai osaston rikosseuraamusesimiehelle. Lisäksi osaston henkilökuntaa kohataan tehdään valituksia, jotka osoitetaan suoraan eduskunnan oikeusasiamiehelle. Valitukset liittyvät haastateltavien mukaan usein henkilökunnan toimintaan osastolla sekä osastolla järjestettävään toimintaan. Vangit kokevat, että osastolla järjestettyä toimintaa ei ole riittävästi tai mahdollisuudet ovat liian rajalliset. Haastateltavista kahdeksan mainitsi, että kyseiset valitukset ovat usein täysin perättömiä ja tekaistuja, mutta virkamiehen velvollisuuksiin kuuluu antaa niihin vastine. Tämä nähtiin erittäin työllistävänä ja haasteellisena. Haastateltavat näkivät asian niin, että tällaisten valitusten tekeminen vankilaviranomaisista voi olla tietynlainen selviytymiskeino varmuusosastosijoituksen aikana.

”Valituksia tulee ihan valtava määrä”

Haastateltavien mielestä vangit tekevät pääsääntöisesti oikaisuvaatimuksen Helsingin hallinto-oikeuteen varmuusosastolle sijoittamisesta.

Vangin statuksen nouseminen vankiyhteisössä koettiin myös negatiivisena asiana varmuusosastovankien kohdalla. Osastolle sijoitettu vanki voi haastateltavien mielestä yrittää käyttää tätä saamaansa statusta myöhemmin hyväksi muilla vankiosastoilla. Etenkin jos vanki on ollut sijoitettuna varmuusosastolle väkivaltaisen käyttäytymisen vuoksi, niin varmuusosastosijoituksen päätyttyä tätä statusta pyritään hyödyntämään. Tällaisessa tapauksessa vanki voi pyrkiä hankkimaan itselleen etuuksia muissa vankiyhteisöissä korostaen varmuusosastolle sijoittamista tuomion aikana. Haastatteluissa tuli esille, että tämä koskee vain hyvin pientä osaa varmuusosastolle sijoitetuista vangeista. Suurin osa osastolle sijoitetuista vangeista jatkaa tuomionsa suorittamista normaalisti, kun varmuusosastosijoitus päättyy.

6.2.3 Riski- ja tarvearviot

Varmuusosastot nähtiin kaikkien haastattelemiemme virkamiehien mielestä tarpeellisina, vankilaturvallisuutta parantavina kokonaisuuksina, kunhan niihin saataisiin sijoitetuiksi osastojen kannalta oikeanlaisen profiilin ja statuksen omaavia vankeja. Tämä edellyttää haastateltavien mukaan hyvää vankituntemusta, sekä molemminpuolista viranomaisyhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen ja sen ulkopuolisten yhteistyötahojen välillä. Haastattelemiemme asiantuntijoiden mielestä riski- ja tarvearvioilla on merkitystä oikeantyyppisen vankiprofiilin saamiseksi varmuusosastoille. Heidän mielestä arviointikeskuksissa, joissa riski ja tarvearviot laaditaan ja päivitetään, on oltava ymmärrystä sekä tuntemusta turvallisuusasioista. Vain sellaiset riski- ja tarvearviot, joissa turvallisuusnäkökulmat on otettu huomioon, ovat käyttökelpoisia varmuusosastosijoitusten kannalta. Ongelmallisena nähtiin myös se, että osa turvallisuusuhan muodostavista vangeista on kiinnittynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen vasta vankeusaikana. Vankiloiden sisäisestä turvallisuudesta ja tiedustelutoiminnasta vastaavien henkilöiden merkitys tällaisten asioiden havaitsemisessa on haastateltavien mukaan ensisijaisen tärkeää. Myös merkintä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta, tulisi tällaisten vankien kohdalla, löytyä aina Ritasta.

”Koen, että kaikkein eniten merkitystä on sillä, et Rita tehdään kunnolla. Se on ainoa mikä pitäis tehdä kunnolla jokaiselle vangille. Ulkomaalaiset vangit ongelmallisia, kun ei voi tietää, mihin kuuluvat ja miten vaarallisia ovat. Nykyään ei pieniä näpistelijöitä enää suljetuissa laitoksissa ole.”

Kolme haastateltavista piti järjestäytyneen rikollisuuteen kuuluvilla vangeilla tehtäviä riski- ja tarvearvioita, sekä rangaistusajan suunnitelmia täysin turhina ja käyttökelvottomina. Haastateltavien mielestä näillä vangeilla on omanlaiset keinonsa pyörittää koko vankilaa omien etujen ja tarpeiden mukaisesti. Tämä asettaa lisähaasteita usean varmuusosastovangin kohdalla, sillä moni haastateltavista oli huomannut, kuinka varmuusosastolle jouduttaessa luovutaan koko rangaistusajan suunnitelman noudattamisesta. Tämä tehdään täysin tietoisesti ja

sanotaan syyksi, ettei varmuusosastolla pystyisi noudattamaan rangaistusajan suunnitelmaa. Näin osa vangeista saa tekosyyin lopettaa rangaistusajan suunnitelman noudattamisen ja laittaa sen varmuusosaston syyksi.

”Kyllä kun ajatellaan varmuusosastofilosofiaa, niin sen sisällähän tehdään kaikki toiminnot ja toimet, kuten muuallakin ja sitten se kontrolli on vaan riittävä ja alue rajattu.”

Enemmistö haastateltavista koki riski- ja tarvearvioihin tehtyjen merkintöjen vangen järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittymisestä, jäävän liian vähälle huomiolle. Etenkin asiantuntijapuolen haastatteluista käy selvästi ilmi ajatus siitä, kuinka jo riski- ja tarvearviossa oleva maininta järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta tai toistuvasta törkeästä väkivallasta aikaisemmillä tuomioilla voisi olla riittävä peruste varmuusosastosijoitukselle. Pelkkä merkintä vangen riski- ja tarvearviossa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta ei yksin riite perusteeksi varmuusosastosijoitukselle, mikäli vanki hakee sijoitukselle oikaisua.

”Niin sitten täällä tulee just näitä sijoittamispäätöksiä näihin niin ku siellä voi olla maininta siitä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta, niin hovioikeus on nimenomaan todennut ettei oo.”

6.2.4 Kuntouttava toiminta

Normaalisuusperiaate perustuu siihen, että laitosoikeiden tulee vastata yhteiskunnassa yleensä vallitsevia elinoloja ja vastata yhteiskunnan periaatteita ja käytäntöjä. Eurooppalainen kidutuksen vastainen komitea (CPT) korostaa suosituksissaan vankien aktiivisen toiminnan merkitystä vankeusaikana. Rangaistusajan suunnitelmallinen hyväksikäyttäminen lisää vangen selviytymismahdollisuuksia vangen vapauduttua. Toimintojen järjestäminen vankeusaikana kuuluu olennaisena osana rangaistuksen ja vankeuden täytäntöönpanolle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Vankeuslain 1 luvun ja 3§ mukaan vankilassa olevien vankien toimintakykyä ja terveyttä on tuettava sekä vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. Vankeuslain 8 luvussa mainitaan, että vankilan järjestämisen tai hyväksymisen toiminnan tarkoituksena on vangen takaisinsijoittuminen yhteiskunnan jäseneksi vankilasta vapauduttuaan. Samassa luvussa todetaan, että vangen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan tulee vahvistaa vankeusaikana. Lisäksi vangen ammattitaito, työ- ja toimintakykyä tulee ylläpitää ja parantaa sekä päihdeetöntä elämäntapaa tulee tukea. (Vankeuslaki 8.luku: 1§.) Vankilassa järjestettävä toiminta sisältää työn, koulutuksen ja muut vangen valmiuksia edistävät toiminnot. (Vankeuslaki 8.luku: 1§.)

Vankeuslain 8.luvun 3§ mukaan varmuusosastolle sijoitetulle vangille on annettava tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa varmuusosastolle soveltuvissa toiminnoissa. Opiskelu ja päihdekuntoutus soveltuvat varmuusosastoille järjestettäväksi toiminnoiksi käytännön syistä paremmin kuin työtoiminta. Osastojen rajalliset tilat ja varmuusosastolle sijoittamisen perusteet pois sulkevat työtoimintaan osallistumisen. Varmuusosastolla opiskelu suoritetaan sellissä itsenäisesti ja vankilan opinto-ohjaaja toimii opintojen koordinoitsijana. Valtaosa varmuusosastoille sijoitetuista vangeista oli siirretty varmuusosastolle vankiloiden suljetuilta osastoilta, joten työtoiminnan puuttuminen ei ollut heille uusi asia. Haastateltavien mukaan harva varmuusosastosijoitettu on ollut halukas osallistumaan minkäänlaiseen järjestettyyn kuntouttavaan toimintaan, jonka seurauksena tarjolla olevan kuntouttavan toiminnan määrä on ollut vuosi vuodelta vähäisempää. Osallistuminen tai osallistumatta jättäminen on täysin vangin oma valinta, mitään esteitä varmuusosastosijoitus ei tuo. Yhdeksi syyksi tähän koettiin varmuusosastojen kielteisen ilmapiirin kaikkea viranomaisten järjestämää kuntouttavaa ja yleisivistävää toimintaa kohtaan. Tämä saa aikaan sen, että vaikka yksi vangeista olisi halukas työstämään ongelmiaan, niin muiden varmuusosastovankien painostus saa hänet muuttamaan mielensä.

”Meiän kannattaa yrittää niin ku sitä, et me ootetaan niin ku kokoajan sitä hetkee et et milloin olis niin ku pieni mahollisuus kääntää sen ihmisen pää ja sitten silloin kokeilla et sitä et tavallaan se on mun mielestä riittävää et me muistutetaan vangeille koko ajan sitä, että voi tehdä myös toisenlaisia valintoja. Sit se on vangista itsestään kiinni et haluaks hän tai missä vaiheessa hän haluu, mut sanotaan että jos hän jossain vaiheessa haluu rupemaan sitä, niin se on mahdollista.”

Varmuusosastojen erityisen luonteen takia kuntouttavia toimintoja pohdittaessa täytyy ottaa huomioon vankilan järjestyksen ja turvallisuuden säilyminen. Haastatteluissa tuli esille, että toiminnalliseen turvallisuuteen liittyvät vangin osallistumisvelvollisuus ja vapaa-ajan käyttö on osastolla järjestetty niin hyvin, kuin se vaan on mahdollista. Osastoilla on rajoitettu osallistuvien vankien määrää, jotta turvallisuus voidaan taata vangille sekä henkilökunnalle.

”Ja sit toinen on se et, jos vanki on niin siellä varmuusosastolla valmis ottamaan vastaan jotain ja vankila pystyy sit järjestämään ni onhan siinä niin ku hyvä sauma koska tota niin silloin se vanki ei juokse tuolla ympäriinsä niin ku vankiyhteisön kanssa vaan sillä on niin ku mahollisuus pysähtyä vaikka mitä se sit onkin, opiskelua jos ois joku haluais opiskella, niin tuolla on tosi hyvät mahollisuudet tai sitten esimerkiksi jos haluais laittaa päätään kintoon tai hoitaa jotain päihdeongelmaansa niin mun mielestä tossa olis hyvät saumat siihen.”

Haastateltavien mielestä varmuusosastot tukevat rikoksettoman elämäntavan omaksumista sillä keinoin, että osaston tiukan valvonnan ja päihteettömyyden seurauksena vangin rikollinen toiminta ehkäistään vankeusaikana. Toisaalta päihteiden käyttämisen väheneminen parantaa huomattavasti vangin psyykkistä sekä fyysistä kuntoa. Positiivisena asiana haastateltavat näkivät, että useassa tapauksessa vangin siirryttyä vankilan muille osastoille, päihdekuntoutustyöhön osallistuu usein sama työntekijä. Toisaalta vangin siirtäminen varmuusosastosi-
 joituksen jälkeen toiseen laitokseen katkaisee usein aloitetun kuntoutuksen. Tällainen kuntoutusjatkumon katkaiseminen voi vaikuttaa vangin päihteettömyyteen hyvinkin negatiivisesti. Kyse ei ole siitä, ettei vastaanottavassa laitoksessa ole tarjolla esimerkiksi juuri päihdekuntoutusta, vaan siitä, että vanki ei välttämättä itse enää halua jatkaa. Vangin oma muutosmotivaatio onkin suuressa roolissa kuntoutumista ajateltaessa.

6.3 Merkitys vankiyhteisölle ja vangille

Varmuusosastosijoitus nähtiin sisäisen turvallisuuden näkökulmasta eräänlaisena päätepesäkinä vangille, jonka sijoittaminen normaaleille osastoille tuottaa suunnattomia hankaluuksia. Tällainen näkökanta tuli esille etenkin valvontapuolen haastateltavien toimesta, joista valtaosalla on useiden vuosien työkokemus erityyppisiltä vankiosastoilta. Varmuusosastosijoitusten koettiin usein helpottavan työskentelemistä ja vähentävän painetta niillä osastoilla, mistä vanki oli siirretty varmuusosastolle. Onnistuneella osastosijoittamisella pystytään vähentämään vankien välistä väkivaltaa ja tätä kautta parantamaan vankilan sisäistä turvallisuutta. Hyvä vankituntemus nähtiin yhtenä tärkeimmistä dynaamisista turvallisuutta parantavista tekijöistä, joka oli edellytyksenä turvallisuuden säilyttämiseksi vankiloissa.

Haastateltavista kahdeksan oli ehdottomasti sitä mieltä, että varmuusosastoilla on suuri merkitys vankiyhteisön toimivuuden kannalta. Vankiyhteisö, jossa yksittäinen vanki vaikuttaa negatiivisella tavalla koko yhteisön toimintaan on turvallisuusuhka muille vangeille, henkilökunnalle ja koko vankilalle. Varmuusosastoilla on merkittävä positiivinen vaikutus dynaamisen turvallisuuden kannalta, koska varmuusosastojen vankiyhteisöt ovat pieniä, jolloin varmuusosastoilla työskentelevä henkilökunta pystyy tarkkailemaan koko yhteisön toimintaa. Yksittäinen vankituntemus on varmuusosastovankien kohdalla helpompaa osastojen pienten vankipaikkojen vuoksi. Varmuusosastojen vankipaikkamäärät ovat hyvin pienet, Riihimäellä on kahdeksanpaikkainen osasto ja Turussa kymmenen vankipaikkaa. Tämänkaltaisilla osastoilla henkilökunta pystyy havaitsemaan yksittäisten vankien kohdalla tapahtuneet muutokset nopeasti ja toimimaan näin tilanteen edellyttämällä tavalla.

“On vaikutusta ja saadaan vankiyhteisöstä ne kovimmat tekijät hetkeksi aikaa pois. Helpottaa vankien seurantaa.”

Vankiyhteisössä valtaa pitävät ovat turvallisuusuhka vankilaturvallisuuden ylläpidolle. Tällaiset valtaa pitävät vangit eivät usein itse syyllisty esimerkiksi väkivaltaiseen tekoon toista vankia tai henkilökuntaa kohtaan, vaan tekijänä on vankiyhteisöstä joku muu vanki. Teon taustalla voi olla painostus tai velkaantuminen. Lisäksi väkivaltaisen teon taustalla voi olla tietynlainen arvostuksen hakeminen vankiyhteisössä. Tämänkaltaisten vankien sijoittaminen varmuusosastolle on yksi vankilaturvallisuutta parantava tekijä, koska sillä on haastateltavien mielestä rauhoittava vaikutus muiden osastojen vankiyhteisöjen ilmapiiriin.

“Jotka hämmentää tuolla ns. normaali kerroksilla tai pitää jonkunlaista valtaa, niin jos semmosia sijoitellaan tuonne noin, niin tottakai se vaikuttaa sitte siellä muilla osastoilla.”

Haastateltavista kaksi koki, että varmuusosastoilla ei ole merkitystä vankiyhteisöjen toimintaan. Yhteisössä olevat vangit eivät heidän mielestään koe varmuusosastoja muita vankilan osastoja kummempina ja niillä ei voi luoda minkäänlaista pelotevaikutusta vankiyhteisössä tai yksittäisessä vangissa. Heidän mielestään osastojen luonne ei varsinaisesti eroa paljoakaan vankilan suljettujen osastojen luonteesta, pois lukien kuitenkin puheluiden kuunteleminen tai tallentaminen.

Varmuusosastoilla koettiin olevan myös vaikutusta yksittäisen vangin kohdalla, koska sinne sijoitetulla vangilla on mahdollisuus rauhoittua ja pysähtyä miettimään omaa toimintaansa vankilassa. Varmuusosastosijoitus yksin ei haastateltavien mukaan parantaisi väkivaltaisen vangin käytöstä, joskin se pakottaa vangin miettimään omaa käytöstään. Vankiyhteisön paine tai vaikutus on pienempi, jolloin vangin on helpompaa keskittyä vain oman tuomionsa suorittamiseen. Toisaalta vangin ei tarvitse esittää mitään roolia muun vankiyhteisön suosion saavuttamiseksi, vaan pystyy olemaan oma itsensä. Tällöin myös yhteistyö vankilan henkilökunnan kanssa voi olla helpompaa. Lisäksi vangin sijoitus varmuusosastolle parantaa sisäistä vankilaturvallisuutta, koska kiusaus huumeiden käyttämiseen ja välittämiseen on huomattavasti pienempi kuin suuremmissa vankiyhteisöissä. Tähän vaikuttaa olennaisesti se, että varmuusosastolle sijoitetut vangit ovat erillään vankilan muista osastoista ja vankien yhteydet vankilan ulkopuolelle on tarkasti valvottuja. Lisäksi vankien poistumisluvat ovat saatettuja, joten huumeiden tuonti osastolle esimerkiksi kehon sisällä on mahdotonta. Myös osastoilla tehtävä ennaltaehkäisevä turvallisuustyö eli tarkastustoiminta on haastateltavien mielestä hyvin tehokasta, joten huumeiden tai muiden päihdyttävien aineiden käyttäminen on osastoilla huomattavasti vaikeampaa, kuin vankilan muilla osastoilla.

6.4 Vaikutus henkilökunnan työturvallisuuteen

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että vangin sijoittaminen varmuusosastolle parantaa henkilökunnan turvallisuutta vankilassa. Väkivaltaisen ja aggressiivisen vangin sijoittaminen varmuusosastolle vaikuttaa henkilökunnan työskentelyyn sillä osastolla, josta vanki on sijoitettu varmuusosastolle.

“Henkilökunnan kohdalla, kun on päällekyvä vanki, niin tuolla sitä on helpompi käsitellä.”

Tähän vaikuttaa juuri se, että varmuusosastoilla vankimäärät ovat pienemmät kuin vankilan muilla osastoilla ja henkilökunnan on näin helpompi keskittyä yksilölliseen vankikäsitelyyn. Vankituntemus on tässä hyvin merkittävässä roolissa. Varmuusosastolle sijoitettuna olevien vankien kohdalla juuri vankituntemus on haastateltavien mielestä juuri hyvin merkityksellistä. Henkilökunta pystyy vankituntemuksen perusteella varautumaan, jos vanki on aggressiivinen ja väkivaltainen. Näin ollen myös henkilökuntaresursseja voidaan kohdentaa tarkemmin.

Lisäksi henkilökunnan turvallisuutta parantavana tekijänä nähtiin myös se, jos osastolta saadaan pois rikollista toimintaa jatkavat vangit, jotka painostavat ja käyttävät henkistä väkivaltaa, esimerkiksi uhkailemalla henkilökuntaa.

Haastatteluissa tuli ilmi varmuusosastoilla työskentelevän henkilökunnan jaksaminen työssä. Vangin siirtäminen varmuusosastolle helpottaa sen osaston henkilökunnan työskentelyä, josta vanki siirretään. Tämä tuo kuitenkin valtavan paineen varmuusosastohenkilökuntaa kohtaan, kun esimerkiksi vanki on hyvin väkivaltainen tai käyttää henkistä väkivaltaa henkilökuntaa kohtaan. Vanki voi kokea varmuusosastosijoituksen rangaistuksena ja hän voi olla erittäin katkeroitunut. Tämä voi aiheuttaa impulsiivisia väkivaltaisia tekoja tai sitten hän purkaa katkeroitumistaan esimerkiksi rikkomalla sellin irtaimistoa.

”Mutta toisaalta sitten varmuusosastojen henkilökuntaan sitten taas kohdistuu entistä suurempi paine, jos sinne tosiaan sitten valikoituu nää kovimmat tekijät. Se paine voi välillä olla sitten aika kovakin.”

”Varmuusosastot on raskaita paikkoja tehdä duunia.”

Varmuusosastoilla työskentelevien henkilöiden työssä jaksamista tulee haastateltavien mielestä tukea. Säännöllinen koulutus ja kohdennettu täydennyskoulutus ovat keinoja, jotka vaikuttavat työssä jaksamiseen.

6.5 Riihimäen ja Turun vankilan varmuusosastojen rakenteelliset erot

Myös varmuusosaston tilat ja toiminnalliset ratkaisut, etenkin Turun vankilassa, nähtiin turvasoltaan ja logistiikaltaan erinomaisina. Riihimäen vankilan varmuusosaston sijainti, toisen vankiosaston yhteydessä, nähtiin dynaamista turvallisuutta heikentävänä tekijänä, eritoten verrattuna Turun vankilan erilliseen varmuusosastoon, jossa vankien välinen kommunikointi varmuusosaston ja muun vankilan vankien välillä on estetty.

Riihimäen vankilan varmuusosaston sijaintia kritisoitiin, koska haastateltavista yli puolet oli sitä mieltä, että varmuusosaston sijoittaminen vankilan keskelle ei ole toimivaa. Vankien välistä kommunikointia ei voida estää, koska osastolta voidaan huudella muiden osastojen vankien kanssa. Se heikentää varmuusosaston merkitystä sisäisen turvallisuuden näkökulmasta, koska yhteydenpitoa muihin vankeihin ei voida tarvittaessa rajoittaa.

”Rakenteet on siitä huonot, etteivät ne estä vankien välistä kommunikointia.”

Riihimäellä varmuusosaston yhteydessä on neljä muuta osastoa. Eristysoasto on varmuusosaston alapuolella ja yläpuolella sijaitsevat C3, C4 ja C5 vankiosastot. Osaston ulkoinen turvallisuus on kuitenkin haastateltavien mielestä toimiva, koska luvattomien aineiden ja esineiden kulkeutuminen osastolle on estetty. Sellien ikkunoissa olevat pleksit estävät tämän. Lisäksi osaston ulkoista turvallisuutta pidettiin erittäin hyvänä siltä osin, että vankien karkaaminen osastolta on epätodennäköistä. Vangit ulkoilevat erillisissä aitaverkoilla katetuissa ulkoilupihoissa, joten karkaaminen on siltä osin myös estetty. Lisäksi laitoksen muuri on karkaamisen esteenä. Riihimäen varmuusosasto antaa hyvät mahdollisuudet siihen, että osastolla voidaan pitää samaan aikaan esimerkiksi toisilleen vaarallisia vankeja. Osaston toiminnat on järjestetty niin, etteivät vangit kohtaa toisiaan. Kaikki toiminta tapahtuu osaston sisällä ja osastolla olevissa toimintatiloissa. Näin on estetty se, etteivät osaston vangit pääse kosketuksiin vankilan muiden osastojen vankien kanssa.

Turun vankilan varmuusosasto sijaitsee erillisenä osastona rakennus 101:n päässä. Tämän vuoksi osastolta ei pysty kommunikoimaan muiden vankien kanssa. Lähimpänä varmuusosastoa sijaitsee Turun vankilan matkaselliosasto, mutta näköyhteyttä osastoilta ei ole. Haastateltavista vankien kanssa lähityötä tekevät olivat ehdottomasti sitä mieltä, että myös Turun varmuusosastolla ulkoinen turvallisuus toteutuu, koska luvattomien aineiden ja esineiden kulkeutuminen osastolle on estetty. Lisäksi sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen on pystytty toteuttamaan paremmin Turussa, koska vankien välinen kommunikointi vankilan muiden vankien kanssa on estetty. Varmuusosastolla olevien vankien välistä kommunikointia ei Turussa pysty estämään, koska ulkoilupiha on sijoitettu suoraan sellien ikkunoiden alle. Se oli haastateltavien mielestä negatiivinen asia. Myös Turun varmuusosaston ulkoinen turvallisuus oli valvontatyötä tekevien mielestä hyvä, koska karkaamisen mahdollisuus varmuusosastolta oli heidän mielestään erittäin pieni. Ulkoilupiha on sijoitettu rakenteiden keskelle ja laitoksen muuri

estää karkaamisen. Myös Turun varmuusosastolla vankien toiminnot tapahtuu osaston sisällä erillisissä toimintatiloissa ja näin pystytään estämään kontakti vankilan muihin vankeihin.

6.6 Varmuusosastojen tulevaisuus

Suomessa varmuusosastoja ohjaa vankeuslaki, joka määrittää tarkoin varmuusosastolle sijoittamisen perusteet ja sen, kuinka kauan varmuusosastosijoitus voi kerrallaan kestää. Vangin oikeuksia rajoitetaan vaan siinä määrin, kun sijoittaminen välttämättä vaatii. Perusoikeuksiin pyritään puuttumaan niin vähän kuin mahdollista, joskaan tämä ei ole vaikuttanut varmuusosastovankien tekemien oikaisuvaatimusten isoon määrään. Tällaisia ristiriitatilanteita syntyy helpommin varmuusosastojen kaltaisissa, suomalaisen mittapuun mukaan, äärimmäisissä turvaamistoimenpiteissä. Tämän huomion olivat tehneet kaikki haastateltavat, joiden hermojen kestävyyttä ja työssä jaksamista oli koeteltu useilla aiheettomilla kanteluilla eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Euroopan tuomioistuimeen.

Suomalaiseen varmuusosastojatteluun ei kuulu minkäänlainen rankaisumentaliteetti, jossa väkivaltainen tai muutoin häiriötä aiheuttava vanki jätetään ikään kuin virumaan varmuusosastolle koko tuomionsa ajaksi. Varmuusosastojen vaikutuksesta vankiloiden muiden osastojen turvaamiseksi on yhtäläisyyksiä nähtävissä suomalaisten ja yhdysvaltalaisien varmuusosastojen välillä. Olisi ollut mielenkiintoista tutkia, katkeroittaako varmuusosastot sinne sijoitettuja vankeja, joskin se ei olisi ollut mahdollista meidän tutkimusasetelmassa. Mikäli valitusten ja oikaisuvaatimusten määrästä voi jotain päätellä, niin katkeroittavat. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että varmuusosastot eivät edesauta vankien vapautteen valmentamisessa ja kuntouttavaa toimintaa pitäisi pystyä tulevaisuudessa järjestämään enemmän.

Suomalaisessa vankeinhoidossa on otettu käyttöön suuntaus kohti avoimempaa ja vaikuttavampaa täytöntöönpanoa, joka suosii avovankiloita suljettujen vankiloiden sijaan (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020). Lisäksi vankeja sijoitetaan valvottuun koevapautteen yhä enemmän. Strategiassa määritellään myös täytöntöönpanon toteuttamisen tapahtuvan siten, että se on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja rikosseuraamusasiakkaille. Missä määrin nämä kaksi linjausta ovat ristiriidassa keskenään juuri varmuusosastojen kohdalla? Haastateltavista kaksi kolmasosaa ei teoriassa nähnyt mitään ongelmaa yleissivistävän tai kuntouttavan toiminnan järjestämisessä varmuusosastoilla. Käytännössä näin ei ole tapahtunut, sillä opiskelu ja päihdekuntoutus ovat vähentyneet varmuusosastoilla entisestään miltei olemattomaksi. Alkuperäinen tarkoituksen mukaan varmuusosastovangit toimivat yhtenä ryhmänä, jolloin kurssitoiminnan ja tätä kautta vaikuttavuuden määrää olisi pysynyt muiden vankiosastojen asteella.

”Joskushan tässäkin on ollut sillai et kaikki vangit voi olla keskenään tekemisissä. On ollut yhtenä ryhmänä ja voi olla toimintaa. Sit yht’äkkiä muuttuukin tilanne et siellä ollaan neljässä viidessä ryhmässä, jolloin tietenkin sen toiminnan järjestäminen on melko mahdotonta.”

Varmuusosastovankien keskinäinen toimeen tulemattomuus, sekä varmuusosastojen alhainen käyttöaste, etenkin Turun vankilassa ovat syitä toiminnan vähäisyyteen. Haastatteluista käy myös hyvin ilmi, kuinka moni varmuusosastolle sijoitetuista vangeista kokee sijoituksensa rangaistuksena. Tämän seurauksena lopetetaan rangaistusajan suunnitelman noudattaminen, näin ollen siihen merkatut kurssit ja kuntoutustoimet jäävät suorittamatta. Tähän seikkaan haastateltavien mukaan tulisi tulevaisuudessa kiinnittää erityistä huomiota.

7 Johtopäätökset

Suomalaisessa vankeinhoidossa varmuusosastojen tarpeellisuus nähtiin jo 1990-luvun loppupuolella järjestäytyneen rikollisuuden kasvaessa ja vankirakenteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Rikollista toimintaa jatkettiin yhä useammassa tapauksessa vankilasta käsin ja tähän oli löydyttävä keinoja, joilla viranomaiset pystyisivät siihen vaikuttamaan. Vankien sijoittaminen eristysosastoille ei ollut riittävä keino ja toisaalta vankeja ei voitu pitää täysin eristettyinä ympärivuorokautisesti muista vangeista. Näiden syiden vuoksi lakiin kirjattiin vuonna 1999 varmuusosastoja koskevat säännökset.

Varmuusosastojen tarpeellisuus ei ole vähentynyt 2000-luvulle tultaessa. Haastatteluista kävi ilmi, että vankirakennemuutoksen myötä rikollisuudesta on tullut yhä järjestäytyneempää, sekä ammattimaisempaa. Vankilarikollisuutta voidaan vähentää valvonnan ja turvallisuustyön kautta. Vankilarikollisuuden torjuttaessa ja tutkittaessa tulee käyttää hyväksi eri turvallisuustason vankiloita, valvontatekniikoita sekä viranomaisyhteistyötä. Ulkoinen kontrolli, säännöt, valvonta ja fyysinen rajoittaminen estävät osin rikollisen toiminnan vangin vankeusaikana (Arola 2007.) Lisäksi vangeista laaditaan riski- ja turvallisuusanalyyseja, joita hyväksikäyttämällä vankeja voidaan sijoittaa eri laitoksiin (Lohi 2002. 107.)

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategiassa vuosille 2010-2015 mainitaan, että varmuusosastoille sijoitetaan pääasiassa vankeja, jotka jatkavat rikollista toimintaa vankeusaikana. Rikollisen toiminnan keskeyttämiseksi ei ole muita keinoja, kuin rikollista toimintaa jatkavien vankien sijoittaminen varmuusosastolle (Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategia 2010-2015. 11.) Vankien toisiinsa kohdistama väkivalta, sekä rikollisen toiminnan jatkaminen vankeusaikana ovat yhä yleisempää. Järjestäytyneen rikollisuuden vaikutus väkivalta- ja huumausainerikollisuuteen näkyy yhä selvemmin haastateltavien mukaan vankiloissa. Vankilarikollisuus on hyvin laaja käsite. Se pitää sisällään vankeusaikana vangin tekemät rikokset, joihin

kuuluu mm. väkivaltarikokset vankilassa toisia vankeja ja henkilökuntaa kohtaan, huumausainerikollisuus, järjestäytynyt rikollisuus. Vankilarikollisuus käsitteenä on siis hyvin laaja ja sen voi jaotella kolmeen eri muotoon 1) vankilassa tapahtuva rikollisuus 2) vankilan ulkopuolella tapahtuva rikollisuus, joka on kuitenkin vankilan sisältä organisoitua ja 3) vangin vankeusai- kainen rikollisuus. (Holm 2008: 21.) Suurimman vankiryhmän muodostaa väkivalta- ja huumausainerikollisuuteen syyllistyneet vangit ja osa vangeista on mukana järjestäytyneen rikollisuuden piirissä. (Lohi 2002: 107.) Varmuusosastotyöryhmän loppuraportin mukaan vankilat ovat luonnollinen toimintaympäristö rikollisjärjestöille ja rikollisjärjestöjä johdetaan vankilasta käsin. Lisäksi järjestäytyneellä rikollisuudella on suuri merkitys vankiloiden vankiyhteisöön. (Varmuusosastotyöryhmän loppuraportti 2006: 2.) Järjestäytyneiden rikollisryhmien tekijät pitävät yllä vankiloissa hierarkiajärjestelmää, kontrolloivat huumausainekauppaa vankilassa ja perivät velkoja. (Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta.) Anna Arola-Järven Rikosseuraamuslaitokselle tekemän selvityksen mukaan Suomen vankiloissa vuonna 2012 oli yhteensä 182 vankia, joilla oli kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Vuonna 2012 se oli 6% Suomen kokonaisvankiluvusta. (Arola-Järvi 2012: 12.) Tämän vuoksi varmuusosastojen tarpeellisuus ei ole haastateltavien mielestä vähentynyt, vaan päinvastoin. Haastatteluista kävi ilmi, kuinka varmuusosastoilla kyetään parhaiten vaikuttamaan vankilarikollisuuteen, vankilasta käsin johdettuun rikollisuuteen, sekä laitosturvallisuuteen. Varmuusosastot eivät ole kuitenkaan ainoa keino vaikuttaa vankilarikollisuuteen, vaan siihen vaikuttaa myös oikein kohdennettu tiedustelutoiminta, vankilassa tehtävä päihdevalvonta sekä viranomaisyhteistyö. Tiedustelutoiminnan kannalta varmuusosastot ovat merkittäviä, sillä varmuusosastoilla kontrolloidaan tiukasti vankien siviiliyhteyksiä. Vankien puhelut kuunnellaan ja mahdollisesti tallennetaan, sekä kirjeiden lukemiskynnys on matalampi kuin muilla osastoilla. Näin tiedustelutiedon kerääminen on helpompaa kuin muilla vankilan osastoilla ja antaa näin ollen mahdollisuudet viranomaisille torjua vankilasta johdettua rikollisuutta sekä mahdollisesti sellaista tietoa vangeista, joka olisi muutoin mahdotonta kerätä.

Viranomaisyhteistyö ei kuitenkaan ollut haastateltavien mielestä riittävää. Varmuusosastoilta saatavaa tiedustelutietoa jaetaan muille viranomaisille esimerkiksi poliisille ja tulliviranomaisille, joskin vankilaviranomaiset eivät jaa tietoa keskenään riittävästi. Vankiloissamme tehdään tiedustelutoimintaa vangeista, mutta sen taso vaihtelee laitoskohtaisesti. Tuloksissa tuli ilmi, että jos tiedustelutietoa jaettaisiin vankilaviranomaisten välillä riittävästi, niin se antaisi mahdollisuuksia tehdä enemmän varmuusosastoesityksiä. Tieto ei siis kulje eteenpäin, vaikka sitä kerättäisiinkin siinä laitoksessa, missä mahdollinen varmuusosastovanki suorittaa tuomiotaan. Haastateltavat näkivät, että viranomaisyhteistyön puute on vaikuttanut hyvin useassa tapauksessa siihen, ettei vangista ole tehty varmuusosastoesitystä. Sinänsä varsinaisia ratkaisumalleja viranomaisyhteistyön parantamiseksi ei haastatelluissa tullut esille. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta mainitaan,

että viranomaisten tulee tehdä tiivistä ja suunnitelmallista valtakunnallista yhteistyötä. Myös paikallinen yhteistyö on erittäin merkittävää järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Lisäksi uusien menetelmien käyttöön ottaminen ja tiivis yhteistyö viranomaisten ja yksityisen sektorin kanssa edesauttaa järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. (Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta) Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategiassa vuosille 2010-2015 mainitaan turvallisuustoiminnan kehittämisehdotuksena, että lakiin, joka käsittelee poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoimintaa tulisi myös Rikosseuraamuslaitos määritellä yhdeksi yhteistoimintaviranomaiseksi. (Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategia 2010-2015. 24.)

Vaikka kaikki haastateltavista näkivät varmuusosastot tarpeellisina, niin silti osastojen käyttöaste on jäänyt alhaiseksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin varmuusosastosijoituksia aikavälillä 2007- 2012, jona aikana sijoitusten lukumäärä oli 73 vankia, joka on ajanjakson kokonaisvankilukuun nähden alhainen. Se vaihtelee 0,2- 0,5% välillä kokonaisvankiluvusta. Näissä tapauksissa varmuusosastolle sijoittamisen perusteet ovat olleet erittäin vahvat, mutta sijoituspäätöksistä on tehty lähes poikkeuksetta oikaisuvaatimus Helsingin hallinto-oikeuteen. Vaikka vangin sijoittaminen varmuusosastolle nähtiin haastatteluissa yhtenä keskeisimpänä keinona vaikuttaa vankilarikollisuuteen, niin sijoittelun toimimattomuus on heikentänyt osastojen merkitystä vankilarikollisuuden torjunnassa. Varmuusosastot ovat parantaneet haastateltavien mielestä vankiloiden turvallisuutta, koska sinne on voitu sijoittaa vankeja, jotka ovat vaarantaneet laitosturvallisuutta. Näissä tapauksissa vangit ovat olleet väkivaltaisia muita vankeja tai henkilökuntaa kohtaan.

Vankeuslaki sinällään antaa riittävät perusteet vangin sijoittamiseen varmuusosastolle, mutta suurin epäkohta oli kuitenkin haastateltavien mielestä se, että tutkintavankeja ei voida sijoittaa varmuusosastoille. Se on vaikuttanut sijoitusten lukumäärään, koska useassa tapauksessa olisi tehty esitys tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle, jos laki olisi antanut siihen mahdollisuuden. Hyvin pitkät tutkintavankeusajat antavat mahdollisuudet rikollisen toiminnan jatkamiseen vankilasta käsin.

Riski- ja tarvearvioiden merkitystä varmuusosastosijoitusten kannalta ei koettu kovin olennaisena. Riski- ja tarvearvioita laadittaessa tulisi ottaa enemmän huomioon vangin turvallisuuden liittyvät seikat ja mahdollinen kuuluminen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Pelkkä maininta vangin kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisuuteen ei riitä perusteeksi varmuusosastosijoitukseen, mutta sillä nähtiin olevan kuitenkin merkitystä esitystä tehtäessä.

Haastatteluista käy selvästi ilmi, kuinka vankien sijoittelu varmuusosastoille on ollut useastakin syystä toimimatonta. Vuoden 2012 alkupuolella selvitettiin Anna Arola-Järven johdolla työryhmässä vankiloiden turvallisuusluokituksia. Tämä Laulumaan 2011 tekemien selvitysten

pohjalta laadittu raportti muuttaisi vankisijoittelua oleellisesti. Työryhmän mietintöjen pohjalta tehtävässä sijoittelussa otettaisiin huomioon järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluminen, jolloin se automaattisesti tarkoittaisi tällaisen vangin kohdalla intensiivisempää valvontaa. Näin ollen varmuusosastoille sijoittaminen tulisi helpommaksi, joskaan varmuusosastokriteerit täyttävää tutkintavankia ei lain mukaan edelleenkään voisi sinne sijoittaa. (Vankitilojen luokittelu valvonnan intensiivisyyden mukaan 2012.)

Työryhmän mietinnön mukaan vangin tarvitseman valvonnan lähtötason voisi määrittää tuomion alussa koneellisesti, jolloin vangin varmuusosastosijoituspäätös olisi objektiivisesti käsitelty, eikä päätöksenteko kulminoituisi yhteen tiettyyn henkilöön. Samalla perusteet, millä vangin voidaan katsoa kuuluvan järjestäytyneeseen rikollisuuteen, halutaan selkeyttää. Vaikka PTR (poliisi, tulli ja rajavartiolaitos) yhteistyötä onkin korostettu opinnäytetyössämme paljon, niin Arolan työryhmä näkee lähtökohtaisesti siitä saatavan tiedustelutiedon olevan tuotettu kyseisiä toimijoita varten. Määritelmä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta tulisi työryhmän mukaan olla vankeinhoitotyötä palveleva ja samalla selkeä, ymmärrettävä ja konkreettinen. Tämä nähdään myös tärkeänä seikkana vangin oikeusturvan kannalta. (Vankitilojen luokittelu valvonnan intensiivisyyden mukaan 2012.)

Molemmat varmuusosastot olivat haastateltavien mielestä tarpeellisia, vaikkakin tällä hetkellä Turun vankilan varmuusosasto on tilapäisesti muussa käytössä. Maantieteellisesti varmuusosastojen sijainteja olisi pitänyt harkita haastateltavien mielestä enemmän. Osastot sijaitsevat tällä hetkellä maantieteellisesti hyvin lähekkäin ja useassa tapauksessa vangin taustavankilana on ollut jokin vankila Itä- Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueelta. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että Suomessa tarvitaan kaksi varmuusosastoa nyt ja tulevaisuudessa. Kahta eri laitoksessa olevaa osastoa perusteltiin sillä, että täytyy olla mahdollista sijoittaa vanki toiselle varmuusosastolle, jos tilanne niin vaatii. Haastateltavat olivat selkeästi sitä mieltä, että Suomessa pärjätään kahdella varmuusosastolla. Kolmannelle tämän kaltaiselle osastolle ei ole tarvetta tulevaisuudessakaan.

Varmuusosastojen merkitystä vankilaturvallisuudelle voidaan pitää hyvin keskeisenä. Osastojen rakenteellisuus on ratkaistu niin, että sinne voidaan sijoittaa hyvinkin vaarallisia vankeja. Riihimäen vankilan varmuusosastojen sellit ja toimintatilat on rakennettu kestäviksi. Turun varmuusosastojen sellit ovat rakenteeltaan erilaisia kuin Riihimäellä, mutta alkuperäisen tarkoituksen mukaan Turun varmuusosastolle ei sijoiteta vankeja, jotka rikkovat sellien irtaimistoa tai ovat erittäin väkivaltaisia. Turun osastolle pääasiallisesti sijoitetaan vankeja, jotka ovat tiedustelutiedollisesti merkityksellisiä. Vertailtaessa Riihimäen ja Turun vankilan varmuusosastoja esille tuli kaksi negatiivista asiaa. Riihimäen varmuusosastolle sijoitettu vanki voi huudella muille vankilassa oleville vangeille osaston ikkunan kautta ja osaston sijoittamista keskelle vankilaa kritisoiitiin. Turun varmuusosastolla olevat vangit eivät voi kommuni-

koida muiden vankilassa olevien vankien kanssa, mutta osastolla ei voida rajoittaa kommunikointia itse osaston vankien kanssa. Ulkoilupiha on sijoitettu suoraan vankisellien alapuolelle ja ikkunoissa on tuuletusikkunat, joiden kautta vanki voi kommunikoida pihalla olevien vankien kanssa. Molempien osastojen ulkoinen turvallisuus nähtiin erittäin hyvänä, koska osastolta pakeneminen on hyvin epätodennäköistä.

Varmuosastot vaikuttavat vankilaturvallisuuden ylläpitämiseen. Toimivalla sijoittelulla ja oikein kohdennetulla sijoittelulla voidaan vaikuttaa vankiloiden vankiyhteisöihin, yksittäisiin vankeihin ja henkilökunnan turvallisuuteen. Vankiyhteisöön varmuusosastot vaikuttavat silloin, kun yhteisöstä saadaan pois sellainen vanki, joka painostaa muita vankeja tai käyttää fyysistä väkivaltaa. Painostus, henkinen ja fyysinen väkivalta ovat keinoja, joilla vanki voi vaikuttaa yhteisössä tai kohdistaa sen tiettyyn yksittäiseen vankiin. Henkilökunnan turvallisuus vankiosastoilla paranee, kun esimerkiksi väkivaltainen vanki sijoitetaan varmuusosastolle. Sinänsä varmuusosastoilla työskentelevä henkilökunta on suuren henkisen paineen alla. Varmuosastoilla henkilökunta kohtaa enemmän väkivaltaa, kuin normaaleilla osastoilla työskentelevä henkilökunta. Osastot ovat haastateltavien mielestä hyvinkin raskaita paikkoja työskennellä. Lisäksi vankien tekemät valitukset koettiin työllistävinä ja haasteellisina. Keskeisiä koulutusteemoja varmuusosastojen henkilökunnalle ovat lainsäädännön tuntemus, neuvottelutaidot, psykologia, motivoiva haastatteluteknikka ja voimankäytönkoulutus. Lisäksi opintokäynnit ja Riihimäen ja Turun varmuusosastojen henkilökunnan yhteiset koulutuspäivät lisäävät työssä jaksamista. Säännöllinen työnohjaus on merkittävässä roolissa työssä jaksamiseen. Työnohjauksessa voidaan käsitellä luottamuksellisesti työhön, työyhteisöön, työtilanteisiin ja toimintatapoihin liittyviä ajatusmalleja ja kokemuksia. (Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006.) Riihimäen ja Turun vankilan varmuusosastot ovat pitäneet yhteisiä koulutustilaisuuksia ja järjestäneet tutustumismatkan mm. Irlannissa sijaitsevaan vankilaan. Näillä keinoin on pyritty vaikuttamaan työssä jaksamiseen, sekä osastojen henkilökunnan väliseen yhteistyöhön.

Varmuosastoilla tehtävä turvallisuustyö vaikuttaa päihteiden hankintaan ja käyttämiseen. Osastojen tiukka kontrolli vaikuttaa siihen, että päihteiden saaminen osastolle on erittäin vaikeaa. Opinnäytetyössämme ilmeni, että tällä voi olla vaikutusta päihteitä käyttävään vankiin, koska päihteiden käyttäminen varmuusosastolla on hankalaa. Päihteiden käyttämättömyys parantaa vangin psyykkistä ja fyysistä kuntoa. Varmuosastoilla ei kuitenkaan ole työtoimintaa osaston erityisen luonteen vuoksi, mutta muuten samat mahdollisuudet kuntouttavaan toimintaan kuin vankilan muillakin osastoilla. Osastojen erityinen luonne kuitenkin tuo haasteita toimintojen järjestämiseen. Päihdekuntoutus ja opiskelu soveltuvat parhaiten varmuusosastojen kuntouttavaksi toiminnaksi. Lisäksi osastoilla olevat tilat antavat hyvät puitteet vangin fyysiselle kuntoutumiselle. Rikoksetonta elämäntapaa varmuusosastot tukevat haasta-

teltavien mielestä, koska varmuusosastosijoituksella voidaan vaikuttaa vangin rikollisen toiminnan jatkamiseen vankeusaikana.

8 Pohdinta

Tutkimuksessa selviää, että varmuusosastojen kaltaisia osastoja tarvitaan suomalaisessa vankeinhoidossa ja niitä tulee olla Suomessa kaksi. Osastoista toinen on kuitenkin tällä hetkellä tilapäisesti käytössä toisena vankiosastona eli tällä hetkellä Suomessa on vain yksi varmuusosasto. Osastojen merkitys vankilarikollisuuden torjunnassa, sekä vankiloiden turvallisuuden parantamisessa on keskeinen. Kuitenkin osastojen käyttöaste on ollut matala, eli niillä ei ole saavutettu riittävää vaikutusta. Etenkin Turun vankilan varmuusosastolla vankimäärä on ollut alhainen verrattuna vankipaikkojen määrään. Sijoittelun toimimattomuuden vuoksi ei ole saatu niin hyviä tuloksia vankilarikollisuuden ehkäisyssä ja vankiloiden turvallisuuden parantamisessa, kuin mitä olisi ollut mahdollista. Tärkeimpänä kehittämiskohteena opinnäytetyössämme nousee esille varmuusosastolle sijoittaminen. Osastot sinällään ovat toimivia ja tarpeellisia, mutta sijoittamistoimintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. On selvää, että vankiloissamme on tälläkin hetkellä vankeja, joiden kohdalla varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset täyttyvät. On sinällään käsittämätöntä, että varmuusosastojen kaltaisia osastoja perustetaan tietyn kriminologisen tarpeen mukaan, mutta niiden käyttö on minimaalista. Tarve ei kuitenkaan ole muuttunut vuosien myötä ja kuten opinnäytetyössämme ilmenee, niin järjestäytyneet rikollisuus ja vankeusaikainen rikollinen toiminta ei ole vähentynyt, vaan lisääntynyt. Osastojen alkuperäisen tarkoituksen mukaan niiden vaikutus tulisi kohdistua järjestäytyneeseen rikollisuuteen vankilassa ja vankilarikollisuuden ehkäisemiseen. Se, että osastoille on ollut sijoitettuna vankeja, joiden tosiasiallinen sijoituspaikka on haastateltavien mielestä ollut vankilan suljettu osasto, vähentää varmuusosastojen vaikutusta. Varmuusosastojen alkuperäisenä tarkoituksena ei ollut se, että sinne sijoitetaan vankeja, jotka eivät tule toimeen vankilan muilla osastoilla.

Varmuusosastoille sijoittamiseen vaikuttaa viranomaisyhteistyö ja varmuusosastoesityksen tekijän osallisuus. Kuten opinnäytetyössämme tuli ilmi, niin viranomaisyhteistyössä on selvästi kehittämisen varaa ja sen kehittämiseksi on tehty esityksiä Rikosseuraamuslaitoksen taholta. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategiassa vuosille 2010-2015 mainitaan, että vankiloissa tapahtuva tiedustelutoiminta sekä yhteistyö PTR-viranomaisten (poliisi, tulli ja rajavartiolaitos) on erittäin tärkeää torjuttaessa vankiloiden sisällä tapahtuvaa rikollisuutta, sekä vankilasta johdettua rikollista toimintaa. Erittäin merkittävänä kohteena ovat järjestäytyneen rikollisryhmien toimijat (Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategia 2010-2015. 9.) Rikosseuraamuslaitoksen liittäminen yhdeksi PTR-viranomaiseksi (poliisi, tulli ja rajavartiolaitos) olisi ensisijaisen tärkeää ja sen pitäisi tapahtua nopealla aikataululla. Vankiloissa on tällä hetkellä 6-7 % järjestäytyneeseen rikollisryhmiin kuuluvia vankeja kokonaisvankiluvusta, joten

näistä vangeista kerätty tiedustelutieto olisi ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi näiden vankien yhteyksien seuraaminen siviilimaailmaan onnistuu huomattavasti paremmin vankilassa, kuin heidän siviilissä ollessa. Laadukkaalla ja kohdennetulla viranomaisyhteistyöllä saavutetaan riittävä tiedustelutietoa, joiden perusteella varmuusosastoesityksiä voidaan tehdä. Tiedustelutietoja keräävien viranomaisten määrä on laskenut laitospohjaisesti ja siihen vaikuttaa henkilöstöresurssit. Rikosseuraamuslaitoksen tulisikin mielestämme panostaa yhä enemmän resursseja tiedustelutiedon ja tarkastustoiminnan saralle. Kuten aiemmin on todettu, niin järjestäytyneet rikollisuus ja vankila-aikainen rikollisuus ei ole vähentynyt. Riittävällä panostamisella turvallisuustyöhön vankiloissa kyetään takaamaan turvallinen täytäntöönpano vangeille ja turvallinen työympäristö henkilökunnalle.

Lisäksi varmuusosastoesityksistä vastaavien virkamiesten aktivoituminen lisäisi vankien sijoittelua varmuusosastoille. Varmuusosastoesityksen tekee vankilan johtaja tai sijoittajayksikön johtaja. Käsittääksemme ainuttakaan varmuusosastoesitystä ei ole tehnyt sijoittajayksikön johtaja. Esitysvastuun jakaminen laitoksissa voisi edesauttaa varmuusosastosijoitusesitysten laatimisessa, eikä näin ollen kuormittaisi pelkästään laitosten johtajia. Lisäksi rikosseuraamusalueiden turvallisuuspäälliköiden roolia tiedustelutietojen keräämisessä tulisi vahvistaa. Turvallisuuspäälliköt ovat jatkuvassa yhteydessä vankiloiden tiedustelutoimintaa tekevien virkamiesten kanssa, joten heidän roolinsa tietojen kasaajina ja luovuttajina esitysten tekijöille olisi hyvin merkityksellinen. Näin varmuusosastoesitysten tekijät saisivat reaaliaikaista tietoa niistä vangeista, jotka täyttävät varmuusosastolle sijoittamisen perusteet.

Vankeuslain muuttaminen siltä osin, että tutkintavanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, olisi tehtävä mahdollisimman nopeasti. Näin voitaisiin vaikuttaa vankeusaikana rikollisen toiminnan jatkamiseen vankilasta käsin. Tutkintavankien määrä on lisääntynyt, ja esimerkiksi vuonna 2012 tutkintavankeja oli samana vuonna 626 kokonaisvankiluvun ollessa 3236. Vuonna 2011 tutkintavankeja oli 598 kokonaisvankiluvun ollessa 3262 vankia (Rikosseuraamuslaitos 2013). Tutkintavankien joukossa on järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvia vankeja, jotka varmasti jatkavat rikollista toimintaa vankilassa. Lisäksi vankilaturvallisuutta muutoin vaarantaneiden tutkintavankien sijoittaminen varmuusosastolle vaikuttaisi positiivisella tavalla laitosturvallisuuteen. Tutkintavankeusajat ovat hyvin pitkiä, joten se mahdollistaa rikollisen toiminnan jatkamisen vankeusaikana. Tutkintavankien ja vankeusvankien sijoittamisessa samalle osastolle täytyy kuitenkin ottaa huomioon lain määräämät seikat. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi perustaa työryhmä, joka selvittäisi tutkintavankien mahdollista sijoittamista varmuusosastolle. Tarvittaessa Turun vankilan varmuusosasto tai vaihtoehtoisesti Riihimäen vankilan varmuusosasto voisi toimia pelkästään tutkintavankien osastona.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiassa Oikeusministerin ja Rikosseuraamuslaitoksen päävastuuksi asetetaan rikosseuraamusjärjestel-

män tehostaminen. Siinä mainitaan, että tuomitun oikealla sijoittelulla, organisoidulla valvonta- ja tiedustelutyöllä sekä viranomaisyhteistyöllä turvataan vankiloiden sisäinen järjestys sekä estetään vankila-aikainen rikollisuus (Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta 2013. 11.) Varmuusosasto on yksi tehokkaimmista keinoista sisäisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja vankila-aikaista rikollisuutta torjuttaessa. Tähän tulisi Rikosseuraamuslaitoksessa kiinnittää huomiota, jotta asetettuihin tavoitteisiin voitaisiin päästä. Tätä tavoitetta ei missään nimessä paranna se, että toinen varmuusosastoista on tilapäisesti toisessa käytössä ja sijoittelutoiminta puutteellista.

Varmuusosasto on täydellinen ääripää ajateltaessa tämän hetkistä kriminaalipoliittista näkemystä. Käyttöön otettu valvontarangaistus ja vankien siirtäminen avolaitoksiin edesauttaa vankien sopeutumista siviiliin huomattavasti paremmin kuin varmuusosastosijoitus. Vankien kuntoutusjatkumot ovat helpommin hoidettavissa, kun vangit ovat sijoitettuna avolaitoksiin tai valvottuun koevapauteen. Näkemyksemme kuitenkin on, että kaikkien vankien kohdalla sijoittaminen vapaampiin oloihin rangaistusta suorittamaan ei ole mahdollista. On selvää, että tietty osa vangeista on osallisena tai tekijänä ammattimaisessa rikollisuudessa. Siihen liittyy usein järjestäytynyt rikollisuus ja tällaisten tekijöiden kohdalla rikosseuraamusalalla tarjottu kuntouttava toiminta ei ole oikein kohdennettua. On vain faktaa se, että jotkut ihmiset ovat niin syvällä rikollisella uralla, ettei siltä ole paluuta. Tämän vuoksi varmuusosastoja tarvitaan myös tulevaisuuden vankeinhoidossa.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää hyväksi kehitettäessä varmuusosastoa koskevia säännöksiä, sekä tulosten perusteella Rikosseuraamuslaitos voi kohdentaa toimia ongelmakohtiin. Näiden ongelmakohtien ratkaiseminen sekä vankeuslain muuttaminen antaisi mahdollisuudet paremmin kohdennetulle sijoitustoiminnalle. Tämän kautta vaikutus nähtäisiin laitospäätöksistä vankilarikollisuuden vähenemisellä ja vankilaturvallisuuden parantumisella.

Opinnäytetyön tuloksia tarkasteltaessa oman ammatillisen näkemyksen ja kokemuksen kautta olemme mielestämme saaneet riittävää ja konkreettista tulosta aikaan. Varmuusosastoihin liittyvät puutteet ja niihin liittyvät kehittämissuositukset ovat ammatillisesti tarkasteltuna hyvinkin oleellisia. Emme ole kuitenkaan antaneet oman ammatillisen kokemuksen vaikuttamissään tilanteessa opinnäytetyön tuloksia arvioitaessa, mutta pohdinnassa olemme pyrkineet tuomaan esille omaa näkemystä ja kokemusta rikosseuraamusalalta. Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus eivät ole mielestämme kärsineet missään vaiheessa sen vuoksi, että itse olemme töissä rikosseuraamusalalla. Se, että osa haastateltavista oli meille entuudestaan tuttuja työn kautta, niin toi huomattavasti mielestämme rikkautta haastatteluihin. Haastattelutilanteet olivat rennompia ja tätä kautta haastattelumateriaalia kertyi kiitettävästi. Opinnäytetyön aihe oli erittäin mielenkiintoinen ja haastatteluista saadut tulokset avasivat paljon omaa ammatillista näkemystä rikosseuraamusalalta.

Lähteet

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.

Euroopan vankilasäännöt. European prison rules. Viitattu 12.11.2013

<http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/Euroopanvankilas%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t%202.pdf>

Hirsjärvi, S., Remes. P., Sajavaara. P., 2012. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino.

Hyttinen, M. 2010, opinnäytetyö. Viitattu 24.10.2013.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23038/Opinnaytetyo_Hyttinen_Meri.pdf?sequence=1

Hämeen Sanomat. Riihimäen vankilaan Suomen ensimmäinen varmuusosasto. Viitattu 27.10.2013.

<http://www.hameensanomat.fi/uutiset/kotimaa/177424-riihimaen-vankilaan-suomen-ensimmainen-varmuusosasto>

Junninen, M. 2008. Suomalaisten vankiloiden turvallisuus. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 5/2008. Vammala. Vammalan Kirjapaino Oy.

Kriminalvården 2012. Viitattu 26.4.2012.

http://www.kvv.se/upload/Informationsmaterial/Faktablad_Sakerhet_2012_01.pdf

Lakivaliokunnan mietintö 17/1998 vp. Viitattu 24.10.2013.

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/lavm_17_1998_p.shtml

Lappi-Seppälä, T. 2005 Vankeusrangaistusten täytäntöönpano ja yhteenveto. Teoksessa Rikollisuustilanne 2004- rikollisuus tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 215, 319-330.

Lohi, J. 2002. Vankilaturvallisuudesta. Teoksesta: Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 4/2002. Tietosanoma Oy.

Mohell, U. & Pajuoja, J. 2006. Vankeuspaketti. Vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä. Tallinna. AS Pakett.

Myhrberg, P. 2010. Vangin asema ja valvonta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen oppikirja 1/2007. Juvenes Print 2007.

Niemelä, P. & Lahikainen, A.-R. 2000. Inhimillinen turvallisuus. Tampere. Vastapaino.

Poliisilehti 1/2007. Viitattu 24.1.2014

<http://www.poliisi.fi/poliisi/poliisilehti/periodic.nsf/vwarchivedlist/1214CB38CCA850C5C2257289002FA53B>

Rikosseuraamuslaitos 2013. Viitattu 11.2.2013.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>

Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. viitattu 9.2.2014.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusstrategia 2010-2015 (Ei julkaistu)

Sarajärvi, A., Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu painos. Vantaa. Hansaprint Oy.

Shalev, S. 2009. Supermax- Controlling risk through solitary confinement. Willan publishing.

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. 1955, 1957, 1977. Viitattu 7.11.2013

http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf

Sähköpostiviesti Liikanen, P. 2013. Viitattu 6.11.2013.

Vangin turvallisuus viranomaisen näkökulmasta. Viitattu 22.1.2014

http://www.rskk.fi/kirjasto/elektroninen_aineisto/2009/anu_holm.pdf

Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta. Viitattu 21.1.2014

http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/lakihankkeet/seuraamusjarjestelma/6G8gRl1Wx/JR-strategia_PTJ_SUOMI.pdf

Vankeuslaki 23.9.2005/767. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vankitilojen luokittelu valvonnan intensiivisyyden mukaan. Viitattu 21.1.2014.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6E0T4OBCZ/6_2012_Vankitilojen_luokittelu_nettiin.pdf

Varmuosastotyöryhmän loppuraportti 2006. Rikosseuraamuslaitos.(Ei julkaistu)

Kuvat

Kuva 1: Riihimäen vankilan varmuusosaston selli	22
Kuva 2: Riihimäen vankilan varmuusosaston ulkoiluhäkki	22
Kuva 3: Turun vankilan varmuusosaston selli	24
Kuva 4: Turun vankilan varmuusosaston ulkoilupiha.....	24

Kuviot

Kuvio 1: Vangin sijoittaminen vankilassa	14
Kuvio 2: Vangin sijoittaminen varmuusosastolle	16

Taulukot

Taulukko 1: Varmuosastosijoitus määrät ja kokonaisvankiluku 2007-2012	17
Taulukko 2: Sijoituspäätökset Riihimäen ja Turun varmuusosastoille	18

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset johto/muu	61
Liite 2. Haastattelukysymykset esimies/valvonta.....	62

Liite 1. Haastattelukysymykset johto/muu

- 1) Toimenkuva a) johto b) muu
- 2) Mitkä ovat mielestäsi syyt varmuusosastojen perustamiselle?
- 3) Onko mielestäsi vankirakenteessa tapahtunut sinun työvuosien aikana sellaisia muutoksia, jotka puoltavat varmuusosastojen tarpeellisuutta / ei tarpeellisuutta? Entä vankilarikollisuudessa?
- 4) Millainen vaikutus varmuusosastosijoituksilla on a) vankiyhteisön kannalta b) vangin kannalta c) henkilökunnan kannalta?
- 5) Millä tavoin mielestäsi varmuusosastosijoitus tukee vangin kuntouttamista ja vapautteen valmennusta, sekä rikoksettoman elämäntavan tukemista?
- 6) Mitkä ovat mielestäsi ne kriittisimmät keinot, joilla voidaan vaikuttaa vankilarikollisuuden ja pystytäänkö varmuusosastosijoituksilla edistämään niitä?
- 7) Antavatko nykyinen vankeuslaki riittävät puitteet vangin sijoittamiseen varmuusosastolle? Jos ei, niin miksi ei?
- 8) Antaako nykyinen vankeuslaki riittävästi mahdollisuuksia varmuusosastojen alkuperäisen tarkoituksen toteutumiselle? Jos ei, niin mitkä tekijät siihen mielestäsi vaikuttavat?
- 9) Mitkä ovat mielestäsi varmuusosastosijoittamisen a) positiiviset puolet b) negatiiviset puolet?
- 10) Tarvitaanko suomalaisessa vankeinhoidossa mielestäsi varmuusosastojen kaltaisia osastoja? Käytetäänkö mielestäsi varmuusosastosijoittelua riittävästi / liian vähän?
- 11) Mitä olet mieltä Suomen varmuusosastojen määrästä?
- 12) Miten koet riski- ja tarvearvioiden merkityksen varmuusosastosijoittelun kannalta

Liite 2. Haastattelukysymykset esimies/valvonta

- 1) Toimenkuva a) esimies b) valvonta
- 2) Onko varmuusosastosijoituksilla vaikutusta vankiyhteisön kannalta? Jos on, niin millaisia vaikutuksia ja miten ne ilmenevät käytännön työssä?
- 3) Parantaako varmuusosastosijoittelu mielestäsi vankilaturvallisuutta a) henkilökunnan näkökulmasta b) vangin näkökulmasta c) vankiyhteisön?
- 4) Millä tavoin mielestäsi varmuusosastosijoitus tukee vangin kuntouttamista ja vapautteen valmennusta sekä rikoksettoman elämäntavan tukemista?
- 5) Minkälaisena näet varmuusosaston rakenteellisen toimivuuden? Miten varmuusosasto toimii muun vankilan sisällä?
- 6) Millaisena koet käsitteen vankilaturvallisuus ja miten varmuusosasto vaikuttaa mielestäsi vankilaturvallisuuteen?
- 7) Miten määrittelisit vankilarikollisuuden ja millä keinoin siihen pystytään vaikuttamaan?
- 8) Minkälaisena vanki kokee varmuusosastosijoituksen ja miten hän tuo tämän esille?
- 9) Minkälaisena näet varmuusosastojen tulevaisuuden suomalaisessa vankeinhoidossa?
- 10) Onko varmuusosastosijoituksia tehty mielestäsi riittävästi vai liian vähän?
- 11) Mitä olet mieltä Suomen varmuusosastojen määrästä?
- 12) Miten koet riski- ja tarvearvioiden merkityksen varmuusosastosijoittelun kannalta?